

Lammaset & vuohi

1/2017

Sukuhaarojen vaaliminen hillitsee sukusiitosta

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.lammasyhdistys.fi

Marjo Simpanen
toiminnan-
johtajaksi

Saippuaa
lampaan-
maidosta

Nyt on aika
suunnitella
nurmet

PRO
Agria

VILLAT MEILLE - LANGAT TEILLE

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo lähes 70 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa.

Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

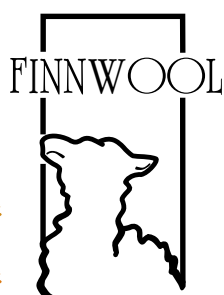
Ostamme villaa, olethan yhteydessä etukäteen villan vastaanottoon:

Päivi Häkkinen puh. 050 543 6533

Tutustu tuotteisiin myös verkkokaupassamme!

www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

 **Pirtin
Kehräämö**

**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Kun lammas vie voiton

Koitti päivä, jolloin meidän tilan isäntä ilmoitti, että tilalla tarvitaan emäntää. Tämä tapahtui paluumatkalla Valtakunnallisilta Lammaspäiviltä.

Kuulin tilan kutsun ja päätin harpata. Loikkaan nyt lampuririviin – yhdeksi meidän lampureiden ihanassa joukossa. Mieli on hieman haikea, sillä olen näiden liki kymmenen vuoden aikana kiintynyt lampurikunnan ja työkavereiden lisäksi kovasti rakkaaseen Lammasyhdistykseemme sekä Lammas & vuohi -lehteen.

Työni lampaiden parissa kuitenkin jatkuu ja syventyy. Lehteenkin aion kirjoittaa myös jatkossa aina silloin tällöin. Ja tätä kollegakuntaa, rakkaita lampureita, en jättäisi kuuna päivänä! Nähdään siis jatkossakin Lammaspäivillä, pässihuuto-kaupoissa ja alan koulutuksissa.

Pitäkää perinteikkäästä, liki satavuotiaasta yhdistyksestämme hyvä huoli!

Päätoimittajana jäähyväisterveisin,

SISÄLLYS 1/2017

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 6 Tuoretta satoa
- 10 Kerittyä & karstattua
- 28 Aidan toiselta puolen
- 34 Lampaasta tuotteeksi

VUOHIPALSTA

- 40 Vuohikonferenssissa Turkissa

ARTIKKELIT

- 5 Yhteyttä saa ottaa
- 14 Scrapien torjumista Islannissa ja Färsearilla
- 16 Lammasnurmien suunnittelusta
- 19 Kerääjäkasvit syyslaitumena
- 24 Sukusiitoksen hallinta
- 26 Bevarande av ålandsfåren och undvikande av inavel
- 29 Lammaskaalia japanilaisvieraille
- 32 Varsinais-Suomen Lammaskerho 50 vuotta

Kuva: Pia Parikka

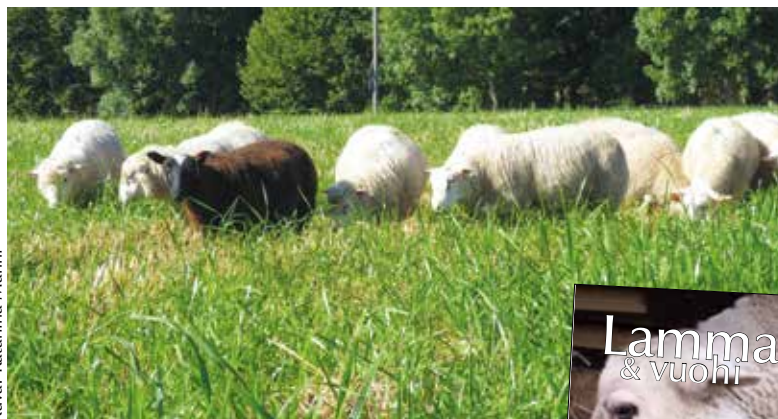
10 Lammaspäivien tunnelmia.

Kuva: Milla Alanco-Ollqvist

40 Turkki-laista vuohituotantoa.

19 Kerääjäkasvit pidentävät laitumen riittävyyttä syksyllä.

Kuva: Katarina Manni

Suomenlammaskaritsa emonsa huomassa.

Tilaushinta: 79 €/vuosikerta 2017 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden

Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi

Lehden tilaukset ja jäsenasiat raili.lindblad@proagria.fi

Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja

Pia Parikka
Puh. 044 973 7000
pia.parikka@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri

Terhi Torikka
Puh. 040 485 1589
terhi.torikka@gmail.com

Toimituksen osoite

Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Toimituskunta

Petri Leinonen
Jarmo Latvanen
Kaarin Knuuttila
Christer Ollqvist
Annaelina Kotilainen
Timo Heikkilä
Anne Jurva

Ilmoitusmyynti

Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kansikuva

Jakko Heikkilä
Pikkukuva
Päivi Lievonon
Hannu Vuoristo

Seuraava lehti 6.5.2017

Aineistot 23.3.2017
mennessä

Lampuri, osallistu keskusteluun

Lampolassamme oli marraskuun ajan nuori vegaaninainen Annika auttamassa arjen töissä. Sairaana eläimen hätäteurastukseen hän ei halunnut tulla mukaan, mutta muuten kaikki talon työt tulivat tutuksi. Ja hän oli todella hyvä kokki.

Kotieläintalous tuntuu kroonisesti olevan äänekkäimpien eläinsuojeluaktiivien hampaissa. Sosiaalisen median kuplaannuttamassa maailmassamme suurin huomio kiinnittyy helposti ”kovimpiin” argumentteihin. Mustavalkoiset ääripäät valtaavat keskustelukentän ja rakentavalle harmaudelle jää valitettavan vähän tilaa. Tämä pätee sekä tiukan linjan vegaanien että vannoutuneiden lihansyöjienkin kuplissa.

Jos eläinsuojelu tai veganismi kumpuaa eettis-uskonnollisesta mielipiteestä, jonka mukaan kaikenlainen eläinten hyödyntäminen on tuomittavaa, keskustelua on tietysti mahdotonta jatkaa.

Useimmiten mielipiteiden tueksi kerrotaan argumentteja reaali maailmasta. Moni ”vastustajamme” hakee argumenttinsa internetin ihmemaailmasta, löytäen usein esimerkin jostain muualta maailmasta. Tällöin mielestäni jokaisen lampurin velvollisuus on maltillisesti esittää oma näkökantansa, vähintäänkin oikoa virheelliset argumentit.

Suomen teurastamoissa (halal)teurastusta(kaan) ei tehdä eläintä tainnuttamatta, kuten joissain kauhuvideoissa. Eikä häntä lyhennetä ollenkaan, toisin kuin muutamissa otoksissa, joissa se poltetaan pois ilman kivunlievitystä.

Ilmastonäkökulmasta lampaanliha on jalanjälkilaskelmissa ”kallis” tuote, sitä ei kannata kiistää. Märehtijän ainutlaatuinen kyky muuttaa ihmiselle käyttökelpotonta ruohoa lihaksi, villaksi ja taljoiksi tuottaa metaania.

Onkin hyvä muistuttaa, että ruuantuotanto pohjosemmissa Suomessa perustuu märehtijöihin; käytännössä vaihtoehto eläintuotteille olisi koivusellu. On hyvä kertoa lampaiden eli märehtijöiden eli nurmiviljelyn muista ympäristövaikutuksista. Laiduntamisen myönteiset vaikutukset maisemaan ja luonnon monimuotoisuuteen on arvioitu jopa erityisen tuen arvoiseksi. Nurmiviljely yllä-

”Jotta olisimme loppuun asti uskottavia, on luonnollisesti oman toimintamme tuettava puheitamme. Kohdellaan eläimiämme asiallisesti ja pidetään märehtijä märehtijänä, ruohonsyöjänä.”

pitää maan rakennetta, pienentää ravinnepestöjä ja sitoo hiiltä maaperään.

Jotta olisimme loppuun asti uskottavia, on luonnollisesti oman toimintamme tuettava puheitamme. Kohdellaan eläimiämme asiallisesti ja pidetään märehtijä märehtijänä, ruohonsyöjänä.

Vuoropuheluun antautuminen ja meille joskus ikävien asioiden tunnustaminen antaa painoarvoa ja uskottavuutta sanomallemme. Seuraan ja osallistun vaihtelevalla aktiivisuudella muutaman eläinsuojelufoorumin keskusteluihin. Kun jaksaa suodattaa pahimmat ylilyönnit eikä itse syylisty asiattomuuksiin, asialliselle tiedolle on aina kysyntää.

Parhaimmillaan oppiminen on molemminpuolista. Alussa mainitsemani nuori vapaaehtoistyöntekijämme, saksalaisessa suurkaupungissa kasvanut Annika, selvästi imi tietoa tekemisistämme pesusienien lailla. Ja hänen kysymyksensä pistivät meidät miettimään oman tekemisemme perusteita ja käytäntöjä. Aina on tilaa keskustelulle, itsestäänselvyyskyseenalaistamiselle ja uuden oppimiselle.

Petri Leinonen
Puheenjohtaja
Suomen Lammasyhdistys

”Aina on tilaa keskustelulle, itsestäänselvyyskyseenalaistamiselle ja uuden oppimiselle.”

**Uusi jäsenetu
suoramyyntitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyyntikarttaan

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut lammasyhdistys.fi
Eläinvälityskanava lammasnetti.fi
Tietopankki lammaswiki.fi
Lammasneuvonta proagria.fi/lammas

Lammasyhdistys Facebookissa

Tiedustelut: Pia Parikka

pia.parikka@lammasyhdistys.fi puh. 044 973 7000

Marjo Simpasesta yhdistyksen uusi toiminnanjohtaja

Pia Parikka siirtyy täysipainoisesti lampuriksi ja miehensä työpariksi helmikuun aikana.

Terhi Torikka

Suomen Lammasyhdistys on valinnut uudeksi toiminnanjohtajakseen maatalous-metsätieteen maisteri (MMM), agronomi, *Marjo Simpasen* Vihdistä.

39-vuotias Simpanen siirtyy toiminnanjohtajaksi Mtechin (ent. Maatalouden laskentakeskus) erityisasiantuntijan tehtävistä. Hän on opiskellut pääaineenaan kotieläintenjalostustiedettä ja sivuaineina kotieläinten ravitsemusta sekä viestintää. Työssään Mtechissä Simpanen on toiminut lypsy- ja lihanautojen, sikojen sekä lampaiden jalostusarvostelujen kehitys- ja laskentatehtävissä sekä avainasiakaspäällikkönä.

Perheeseen kuuluvat mies ja kolmevuotias lapsi. Vapaa-aika kuluu Simpasen mukaan lähinnä ratsuhovosten ja koirien kasvatuksen parissa.

Simpasen edeltäjä MMM, agronomi Pia Parikka ehti luotsata lammasyhdistystä yhdeksän vuotta.

Toiminnanjohtajan tehtäviin kuuluu vastata noin 1 000-jäsenisen yhdistyksen toiminnasta sekä Lammas & vuohi -lehden julkaisusta, toimia lampaiden jalostusvaliokunnan sihteerinä, ja edustaa alaa eri yhteyksissä. Tehtävä on osa-aikainen.

Eettinen tuotanto houkutti

Toiminnanjohtaja aloittaa uuden pestinsä innolla. Lammasala on hänelle

tuttua eniten indeksien laskennan, mutta myös muutamien ystävien tilojen, kautta. ”Tulen kuitenkin vähän ulkopuolelta, ja uskon että se on vahvuus. ”Toiminnanjohtajaksi Simpasta houkuttivat lammalan runsaat mahdollisuudet ja eettisyys.

”Tuotantoeläinten olot ja hyvinvointi ovat aina kiinnostaneet minua. Lammastalous on pääsääntöisesti eettistä ja eläinystävällistä tuotantoa, jolla on paljon resursseja. Odotan, että saan olla mukana edesauttamassa alan kehittymistä ja tehdä työtä tuottajien kanssa”, Simpanen kertoo.

”Odotan hauskoja ihmiskontakteja ja mielenkiintoista tekemistä tuotantoalalla, joka on kuluttajien ja median lempilapsi.”

Lisää yhteistyötä ja välittämistä

Simpanen näkee lammastalouden tulevaisuuden selvästi hyvänä.

Jalostajana häntä kiinnostaa erityisesti keinosiemennyksen ja alkio-toiminnan kehittäminen, mutta myös lihan ja lihajalosteiden tehokkaampi tuominen kuluttajien saataville.

Yksi visio liittyy eläinsuojeluongelmien ennalta ehkäisyyn. Simpanen haluaisi luoda verkoston, jolla pyritäisiin tunnistamaan tiloilla ongelmien ennusmerkkejä, ja etsimään auttamisen keinoja ajoissa, ennen kuin viranomaisen on puuttuttava peliin. ”Tragedioita olisi tärkeää yrittää estää kaikin tavoin, se koskee koko sektoria.”

Häntä kiinnostaa myös selvittää lammas- ja porotilojen yhteistyön mahdollisuuksia pohjoisessa. ”Mie-

”Odotan, että saan olla mukana edesauttamassa alan kehittymistä ja tehdä työtä tuottajien kanssa.”

heni on porotilalta kotoisin, ja ala on sitä kautta tuttu. Uskon, että synergiaa voisi löytyä esimerkiksi kylmäkultetuksiin ja lihankäsittelyyn liittyen.”

Muutenkin Simpanen uskoo yhteistyön voimaan. ”Sektori on pieni. Hyvää henkeä ja yhteistyötä tarvitaan kaikkien toimijoiden kanssa.” Hän haluaisi ottaa myös lukuisat niin sanotut harrastelampurit aktiivisemmin mukaan, ja kehittää heille keskinäisiä yhteistyökanavia. ”Kaikki ovat tärkeitä. Pienet toimijat pitävät myös alaa esillä. Heidätkin pitäisi nähdä voimavarana.”

”Yhteysttä saa ottaa, ja toivon sitä”

Tuore toiminnanjohtaja on jo pian tavattavissa ainakin Valtakunnallisella lammaspäivillä Lappeenrannassa. Muutenkin hän korostaa olevansa tehtävässään lampureita varten.

”Haluan tehdä paljon yhteistyötä. Minuun saa ottaa yhteysttä, ja toivon sitä. Kertokaa, mihin tarvitaan apua, ja mille asioille on tehtävä jotakin”

SUOMEN LAMMASYHDISTYS R.Y. HALLITUS 2017

Petri Leinonen, puheenjohtaja, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, Varajäsen: Katja Sikka, Rymättylä, katja.sikka@pp.inet.fi

Kaarin Knuuttila, Kouvola, knuuttila@muhiemenlahtivaja.fi, Varajäsen: Maaret Berg-Tynkkynen, Parikkala, suurtupa@gmail.com

Christer Ollqvist, Vöyri, christer.ollqvist@agrolink.fi, Varajäsen: Sirpa Tyrväinen, Kangasniemi, koivuniementila@gmail.com

Annaelina Kotilainen, Lapinlahti, elliskotilainen@gmail.com, Varajäsen: Simo Havia, Savonlinna, simo.havia@jarvenpaantila.fi

Timo Heikkilä, Pattijoki, heikkila.timo@kotinet.com, Varajäsen: Hannu Iso-Junno, Pulkila, hannuisojunno@gmail.com

Anne Jurva, Tervola, janne.jurva@pp1.inet.fi, Varajäsen: Jaana Keränen, Pello, keranen.jaana@hotmail.com

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

HEIKKILÄ POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNNAN TOIMINNANJOHTAJAKSI

Vuonna 1995 perustettu Pohjanmaan Lammasosuuskunta on saanut uuden toiminnanjohtajan. Osuuskunnan puuhamieheksi on astunut monille lampureille jo entuudestaan tuttu *Timo Heikkilä* Pattijoelta.

Heikkilä on aiemmin toiminut lampurina maatilallaan Alavieskassa. Taannoisen sukupolvenvaihdon myötä toimintaa jatkaa nyt Heikkilän *Lasse*-poika puolisoineen. Heikkilä vaikuttaa myös Suomen Lammasyhdistyksen hallituksessa.

Pohjanmaan Lammasosuuskunnan tavoitteena on saada jäsentuottajilleen paras mahdollinen hinta markkinoilta. Osuuskunta välittää jäsentensä lampaita teurastamoille saaden näin mittakaavaetua.

Heikkilä harmittelee viime vuosina laskusuunnassa olutta teuraskaritsan tilityshintaa ja lammastilojen heikkoa kannattavuutta. Hän peräänkuuluttaa lampureiden välisiä yhteistyötä, jonka avulla hintoihinkin voidaan paremmin vaikuttaa.

Uuden toiminnanjohtajan myötä Pohjanmaan Lammasosuuskunta on laajentanut neuvottelukenttäänsä ja yhteistyöteurastamoverkostoaan. Samalla on tarjoutunut mahdollisuus ottaa uusia jäsentiloja mukaan toimintaan. Osuuskunnan toiminta-alueena on koko Suomi.

LAPPILAISET VIJELIJÄT PERUSTIVAT TEURASTAMON JA LIHANLEIKKAAMON

Rovaniemen seudulle on perusteilla sekä viljelijäve-toinen pienteurastamo että lihanleikkaamo ja -jatkjalostamo. Laitokset tulevat tekemään yhteistyötä keskenään.

Leivejoen Liha Oy rakentaa parhaillaan pienteurastamoa Leipeen kylälle Rovaniemelle. Teurastamon on tarkoitus valmistua tämän vuoden kuluessa. Yritys tulee tarjoamaan rahtiteurastus- ja lihanleikkupalveluita.

Uuden teurastamoyrityksen osakkaina toimivat *Riitta, Esa ja Erkki Teerijoki* sekä *Terttu ja Pentti Laurila*. Osakkaiden omilla maatiloilla tuotetaan maitoa ja naudanlihaa.

Meän Liha Oy on kolmen maatalousyrittäjäperheen perustama lappilaisia lihatuotteita ja lihanjalostuspalveluita tuottava yritys Tervolassa. Aluksi on tarkoitus käsitellä osakkaiden omia nautoja ja lampaita, mutta toimintaa on tarkoitus laajentaa myös muiden tilojen tarpeita vastaavaksi.

Koulutuskuntayhtymä Lappia ja Meän Liha Oy:n osakkaat, naudanlihaa tuottavat *Sari ja Ari-Pekka Juuso* sekä *Ritva ja Ari-Pekka Mansikkasalo* ja lampurit *Satu ja Keijo Rantamaa*, solmivat marraskuun lopulla vuokrasopimuksen tuotantotilojen vuokrauksesta. Laitoksen rakennus on parhaillaan käynnissä, ja toiminta on tarkoitus käynnistää helmikuussa.

KANNANHOIDOLLINEN METSÄSTYS JATKUU

Maa- ja metsätalousministeriön susien kannanhoidollinen metsästyskokeilu on saanut jatkoa. Ministeriö myönsi viime vuoden lopulla 53 suden kaatokiintiön kannanhoidolliselle metsästykselle poronhoitoalueen ulkopuolella. Luvussa ovat mukana myös muutoin ihmisen toimesta kuolleet sudet, esimerkiksi auton alle jääneet ja poliisin ampumat häiriötä aiheuttaneet yksilöt.

Suden kaatoon tarvitaan Suomen riistakeskuksen myöntämä poikkeuslupa, jota haetaan aina tapauskohtaisesti. Esimerkiksi susien aiheuttamat vahingot ja turvallisuusriskit, kuten toistuvat pihakäynnit, voivat olla peruste poikkeuslupan myöntämiselle, uutisoi Maaseudun Tulevaisuus.

Sudenmetsästäys käynnistyi tammikuussa vilkkaasti. Poikkeuslupia oli tammikuun puoliväliin mennessä haettu noin sadalle ja myönnetty 21 yksilölle. Eniten lupia oli myönnetty Pohjois-Karjalaan.

Susijahti käynnistyi vilkkaasti ja tammikuun puolivälissä, uutista kirjoitettaessa, oli poronhoitoalueen ulkopuolella kaadettu yhteensä kahdeksan sutta. Osa poikkeuslupahakemuksista oli vielä käsittelemättä.

Kuva: kuvituskuva.blogspot.fi

Vuoden 2017 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

ANNAELINA KOTILAINEN UUTENA HALLITUKSEEN

Suomen Lammasyhdistyksen uutena jäsenenä aloitti vuoden vaihteessa *Annaelina Kotilainen* Lapinlahdelta. Näin uusi luottamushenkilö esittelee itsensä.

”Vuokrafarmarina ja lampurina olen toiminut nyt seitsemän vuotta Pohjois-Savon Lapinlahdella, Kuopion takana. Minulla on suomenlammasemoja tiluksilla noin 90 ja kymmenkunta puhdasta gotlanninlammassuuhua. Kiinnostukseni lammastalouteen tuli puun takaa. Olin ajatellut, että lasten ollessa pieniä haluan olla kotona töissä. Kutunmaidosta piti tulla tuotantosuunta, mutta koska emme sijaitse keräilyalueella, käytännön syistä päädyin lampaisiin.

Olen intohimoinen jalostaja, tavoitteena on hyväkenteinen, monipuolinen, lihaksikas suomenlammas, joka sikiä riittävästi. Gotlanninlampaat ovat suuri rakauteni ja niiden osalta odotan kovasti, että siemennyksestä tulee meillä totta.

Koska tilan ympärillä on jatkuvasti petoeläimiä, karhuja, ahmoja, susia ja ilveksiä, on meillä laumanvartija Hulda ja petoaidat. Toki meillä on myös pari bordercollieta, jotka ovat lunastaneet paikkansa työntekijöinä.

Olen Pohjois-Savon Lampurit ry:n puheenjohtaja, MTK-Lapinlahden hallituksen jäsen ja eläinsuojelujärjestössä tehnyt pitkän pätkän eri rooleissa. Varsinaista agenda minulla ei ole SLY:n toiminnan osalta, mutta kuitenkin minulle tärkeää on, että yhteisiä asioita ja edunvalvontaa hoidetaan vastuullisesti. Eläinsuojelutustani vuoksi koen, että sekä MTK:n että Lammasyhdistyksen olisi tärkeä yhtenä rintamana olla hereillä nyt, kun tehdään eläinsuojelulain uudistusta ja sen myötä asetuksia ja tulkintaohjeita. Koko eläinsuojelukenttä tekee aggressiivisesti työtä, että kotieläintuotanto hankaloituu, osaltaan varmaan ymmärtämättömyytään, mutta osaltaan vegaaniaatteen kannattelemana.

Suomalaisen lammastuotannon vahvuus on ehdottomasti ekologisuus, eettisyys ja monipuolisuus. Emme ole kuitenkaan turvassa jatkuvasti muuttuvilta kuluttajien odotuksilta ja julkisuuskuvalta, joka äkkiä huononee. Pidetään siis lampaat tyytyväisinä, hyvin hoidettuina ja sektori kunnossa ja muistetaan huolehtia myös itsestämme, suurin eläinten hyvinvointiin vaikuttava tekijä on kuitenkin lopulta eläinten hoitaja itse.”

C. Sari Vainikainen

”Pidetään siis lampaat tyytyväisinä, hyvin hoidettuina ja sektori kunnossa ja muistetaan huolehtia myös itsestämme”

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat**Suomalaiset alkuperäisrodut**

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Lammasnurmiseos Katraan kasvattaa!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200
www.naturcom.fi

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

rantsi

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestävästi päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammas- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Kotimaista Startti –maitojuomaa on karitsan turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	Juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

**Uusi Startti-maitojuoma
– parasta alkuruokintaan**

www.valio.fi/startti

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä K-Maatalouskaupoista.

LAADUKKAAT LAMMAS- JA AITAUSTARVIKKEET

Farmarin verkkokauppa

Satulamäentie 135, 77600 Suonenjoki
kimmo.torronen@kotilammas.fi
Puh. 040 822 6817

UUSI KERITSIJÄ Keski-Pohjanmaalta!

**Kerintäpalvelua
ympäri Suomen,
myös pienemmät
katraat.**

T:mi Risto Saari
puh. 040 620 3922
ripasaari@hotmail.com
f TmiRistoSaari
www.rstoimi.fi

OSTETAAN karitsaa / lammasta ympäri Suomen

**Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä**

puh.010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Puh.040 524 9629
Lyöttiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

Kerittyä & karstattua

TEKSTI JA KUVAT Pia Parikka

Keski-Pohjanmaa – maisemanhoidon maakunta

Ei liene sattumaa, että moni valtakunnan arvostetuimmista ja ammattimaisimmista maisemanhoitoyrittäjistä tulee juuri Keski-Pohjanmaalta. Seudun lampurikeskityksessä into ja taito kohtaavat. Yhteistyötä, uusia tapoja toimia, rohkeaa yrittämistä, perinteiden modernisointia ja suomenlampaita, niistä on Keski-Pohjanmaan lammastalous tehty.

Valtakunnallisten Lammaspäivien opintoretkelle lähdettiin kahden linja-auton ja reilun sadan matkalaisen voimin. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho oli pannut parastaan, ja tarjolla oli kunnon kattaus lammassasiaa. Tilavierailut oli teemoitettu, mikä toi matkalle uutta syvyyttä.

”Uuden navetan DeLavalin Nelson-juomakupit vakuuttivat vierailijan.”

Tekniikka lampurin apuna

Anne Aarnio-Heikkilän ja Lasse Heikkilän luomulammastilalla Alavieskassa painotus on maisemanhoidossa ja lihantuotannossa. Tilan 230 suomenlammasuuhua karitsoivat kevätpainotteisesti kahdessa erässä keväällä ja syksyllä. Siitospäsejä on kahdeksan. Lihat myydään pääsääntöisesti teurastamolle.

Lampoloita Heikkilässä on kaksi. Karitsointilampola korotetulla ruokintapöydällä on rakennettu vuonna 2008 ja vierailukohteena ollut 630 neliön järeä betonielementtirunkoinen karitsakasvattamo tasalattialla vuonna 2012.

Tilalla on käytössä Lucas-apevaunu. 1/3 hennettä, 1/3 kauraa ja 1/3 ohraa sekä kiennäistä sisältävä väkirehuseos jaetaan ruokintapöydille kuitenkin erikseen, koska seos lajittuu herkästi kuivaheinän kanssa. Lisäksi Heikkilät ovat huomanneet, että isot lampaat valikoivat appeesta herkästi parhaat palat päältä.

Uuden navetan DeLavalin Nelson-juomakupit vakuuttivat vierailijan. Ne pysyvät sulina kovassakin pakkasessa ja ovat helposti puhdistettavissa. Juomapisteen on sijoitettu linjaan karsinoiden keskivaiheille, jotta kaikki pääsisivät juomaan. Runkolinja pysyy asfaltin alla sulana ilman sulanapitokaapeleita. Lampolan tyhjennyskin onnistuu vaivattomasti monikäyttöisellä Avant-pienkuormaajalla kuppien sijainnista huolimatta.

Isä Timo ja poika Lasse Heikkilä näyttivät mallia sorkanleikkuusta lampaankäntökoneen ja pyöriväkahvaisten Felco-sorkkasaksien avulla. Testissä on myös hydraulinen sorkanleikkulaite. Punnituksissa käytössä on e-merkkejä lukeva digivaaka.

Saaria ja suomenlampaista

Alaviirteellä isä Janne ja poika Ville Jokela ovat perustaneet vastikään maatalousyhtymän. Ville on suvun viides isäntä, ja lampaat ovat olleet mukana alusta asti.

Jannen isä Vilho aloitti merkittävaksi tulonlähteeksi muodostuneen maisemanhoitotoiminnan Jokelan tilalla vuonna 1998. Perinnebiotoopit sijaitsevat etupäässä saarissa, joskin luonnonlaitumia on myös mantereella.

Muiden seudun lampureiden kanssa tehdään paljon yhteistyötä lampaiden kuljetuksissa ja kohteiden hoidossa. Myös paikallisten metsureiden panosta hyödynnetään. Seudun lammastiloilla on paljon yhteistä kuljetuskalustoa, joka oli kattavasti esillä vierailijoille. Myös paimenkoirat Drift ja Onni ovat apuna eläinsiirroissa.

Jokelassa on panostettu eläinainekseen ja se näkyy. Tilan 220 suomenlammasuuhua ovat silminnähden tasokkaita. Pässejä onkin ostettu pässihuutokaupoista laadusta tinkimättä.

”Seudun lammastiloilla on paljon yhteistä kuljetuskalustoa.”

Janne ja Ville Jokelan korkeatasoiset suomenlampaat silminnähden nauttivat elämästään runsaasti kuivitetussa ja hyvin valaistussa uudessa betonielementtirunkoisessa lampolassa.

Lampolassa sielu lepää

Mika ja Sanna Kiviojan kuvankauniissa lampolassa on rauhallinen tunnelma. Sannan isän vuonna 2007 rakentama puurakenteinen lampola on vastikään lämpöeristetty ja päivitetty hyvällä maulla.

Sisään astuessa tuntuu, kuin saapuisi kirkkoon. Pitkät pylväsrivit ja korkea sisäkatto luovat holvimaista tunnelmaa, jonka valko-keltaiset seinät ja kauniit ikkunat viimeistelevät. Mikä parasta, lampolaan on rakennettu tunnelmallisesti sisustettu valvontaparvi, josta on erinomainen näkymä eläintilaan.

Ilmavaihto on toteutettu luonnollisesti ja maisemaan istuvasti. Tuuliverkolla peitetyt tuloilmaluukut on sijoitettu ikkunaruutujen yläpuolelle kuin kaksifooninkisessa pohjalaistalossa konsanaan. Harjalle sijoitettujen poistohormien moottorointi on vielä pohdinnassa.

KÄÄNNÄ

”Sisään astuessa tuntuu, kuin saapuisi kirkkoon. Pitkät pylväsrivit ja korkea sisäkatto luovat holvimaista tunnelmaa.”

Kyllä kelpaa lampurin aamukahvia siemailla näin kauniissa miljöössä.

Kerittyä & karstattua

TEKSTI JA KUVAT Pia Parikka

Kaalia ja karitsoita

Alamäen Vihannes Oy on kietonut lampaat ja vihannekset yhteen kiinnostavalla tavalla. Arto Hillilän ja Elisa Hietaharjun omistamalla maatilalla on laajamittaista vihanneviljelyä, mutta tilaa riittää myös lampaille. Raaka-aineet lammaskaaliin löytyvätkin takuuvarmasti omilta tiluksilta.

Tilan 60 texel- ja suomenlammasuuhta asuvat talven kasvihuoneissa porkkanoita ja pakkausvaiheessa tähteiksi jääneitä kaalinlehtiä muun rehun ohessa napostellen. Karitsointi on huhtikuun alussa. Kuun puolivälissä lämpötila nousee liian korkeaksi, ja lampaatsiirretään viileämpiin rakennuksiin ja edelleen laitumille kesäkuun alussa. Karitsat saavat kaura-rypsirouheseosta koko laidunkauden ajan ja kasvavat teuraskypsiksi nopeasti 250 gramman päivävauhdilla.

Hillilässä oli näytillä jos jonkinlaisia lampurin työtä helpottavia apuvälineitä. Impulssinaulain on verraton apu sinkilöiden kiinnityksessä aitalolppiin. Tolppajunttaan eristimien kohdalle tehty hahlo helpottaa

Kasvihuone taipuu myös lampolaksi. Huhtikuun puolivälissä lanta poistetaan ja taimet valtaavat tilan.

puolestaan aitojen pystytystä, kun kaikki eristimet voidaan ruuvata paikoilleen jo etukäteen tukevalla alustalla. Kääntyvillä jalaksilla varustettu nostettava kerintäteline säästää lampurin selkää.

Mikko Säilynoja Sievin Tekniikka Me-

tallista on kehitellyt Tolpparenki-nimisen paalutuskoneen avuksi aitalolppien pystytykseen ja irrotukseen. Työtä keventävä ja nopeuttava laite kiinnitetään traktorin runkoon soviteosien avulla, ja se painaa aitalolpat maahan vaivattomasti.

”Tilan 60 texel- ja suomenlammasuuhta asuvat talven kasvihuoneissa porkkanoita ja pakkausvaiheessa tähteiksi jääneitä kaalinlehtiä muun rehun ohessa napostellen.”

FAKTA VALTAKUNNALLISISTA LAMMASPÄIVISTÄ:

- Peräti 125 innokasta lampuria kokoontui Kalajoelle Valtakunnallisille Lammaspäiville viime marraskuussa.
- Bussit, ravintolat ja kokoustilat pullistelivat, mutta puhe lampaasta ei tauonnut kolmeen päivään.
- Ohjelma muodostui opintoretkestä, lammasseminaarista, lampuri-illallisesta ja Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksesta.
- Keski-Pohjanmaan Lammaskerhon kädenjälki näkyi tapahtumassa: teemoitettu opintoretki ja lampuri-illallisen monipuolinen oheisohjelma oli heidän käsialaansa.
- Lampuri Tomas Olsson Norrby Gårdilta kertoi Ruotsin lammastaloudesta ja johtamisesta 900 uuhien lammastilalla.
- Maisemanhoito oli keskeisessä roolissa Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksen alustuksissa.
- Edesmenneiden lampureiden muistoa kunnioitettiin hiljaisella hetkellä.

PRO
Agria

**Seuraavat Valtakunnalliset Lammaspäivät ovat
Lappeenrannassa 17.–18.3.2017.**

Rólvur Djurhuus (kuvassa) ja Ólafur Dýrmondsson kertoivat kokemuksistaan scrapien vastustamisesta kansainvälisessä lammaskongressissa Latviassa viime elokuussa.

Kaksi tapaa torjua scrapie

Pohjois-Atlantin lammasmahdit Islanti ja Färsaaret torjuvat scrapieta eri keinoin. Islanti käyttää radikaalia tapaa. Saastuneet katraat tuhotaan, ja lampureille maksetaan menetyksistä kunnon korvaus. Färsaaret on käynyt taistoon genetiikan keinoin ja pyrkii jalostamaan kutkataudille perinnöllisesti vastustuskykyisen lammaskannan.

Pia Parikka

Lampaan kutkatautina tunnettu scrapie on vanha tuttu vitsaus islantilaisille lampureille. Tauti rantautui saarivaltioon tanskalaisen oxford down -pässin mukana jo vuonna 1878. Tanskaan kuuluvilla Färsaarilla tauti on uudempi tulokas. Ensimmäinen aalto iski lammassaarille vuonna 1984 ja toinen 2011.

Tauti kyti Islannissa pitkään

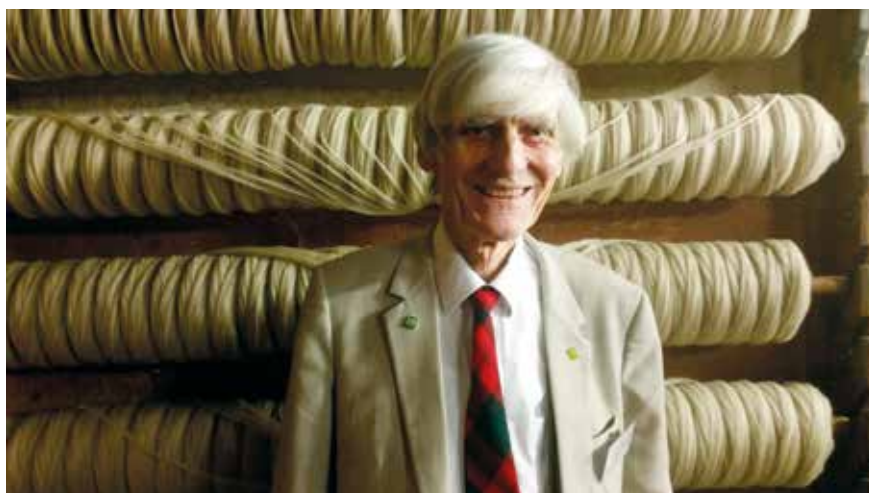
Islannissa scrapien historia tunnetaan tarkoin. Tauti levisi aluksi hyvin

hitaasti. "Noin vuoteen 1960 asti se kyettiin paikallistamaan hyvin tarkasti, ja sitä esiintyi vain tietyillä alueilla", kertoo emeritusprofessori, PhD Ólafur R. Dýrmondsson.

1960-luvulla scrapie alkoi levitä maassa nopeasti. Muutoksen taustal-

la oletetaan olleen sisäkaritointien yleistymisen tuotannon tehostumisen myötä. "Tautipatogeenien tiedetään leviävän sikiönesteiden välityksellä helposti", jatkaa Dýrmondsson.

KÄÄNNÄ

Scrapie liitetään usein toiseen aivorapeumaa aiheuttavaan prionitautiin, nau-tojen BSE:n. "Ei ole kyetty osoittamaan, että Islannissa kutkatautiin sairastuneilla lampailla olisi ollut minkäänlaista yhteyttä hullun lehmän tautiin tai ihmisten Creutzfeld-Jacobin tautiin.", emeritusprofessori Ólafur Dýrmondsson toteaa.

FAKTA SCRAPIESTA ELI KUTKATAUDISTA:

- Lakisääteisesti vastustettava, kuolemaanjohtava ja hermokudosta rappeuttava prionitauti
- Kuuluu tarttuviin spongiformisiin enkefalopatioihin eli TSE-tauteihin
- Taudinaiheuttaja on muuntunut prioni (PrP^{Sc})
- Klassinen ja epätyypillinen NOR98-muoto
- Pitkä itämisaika, 2-5 vuotta
- Oireina liikehäiriöitä, vapinaa, kutinaa ja imemisrefleksejä
- Tarttuu helposti vastasyntyneisiin, säilyy ja tarttuu maaperän kautta
- Sairastunut hankaa itseään niin, että villa irtoilee, mistä taudin englanninkielinen nimi on syntynyt (scrape of the fleece)
- Esiintyy maailmanlaajuisesti Australiaa ja Uutta-Seelantia lukuunottamatta
- Tunnettu jo yli 250 vuoden ajan
- Ei ole näyttöä, että scrapie tarttuisi ihmiseen
- EU on tunnustanut Suomen mitättömän scrapie-riskin valtioksi

Scrapie-torjuntaa radikaalein keinoin

Scrapien hävitysohjelmaa alettiin valmistella Islannissa vuonna 1978, ja se otettiin käyttöön 1985. ”Kaikki tartunnan saaneet lammaskatrat hävitettiin ja rakennukset sekä niiden ympäristö puhdistettiin ja desinfioitiin”, kuvailee Dýrmundsson. Viljelijäperheille maksettiin tulonmenetyksistä

täysi korvaus. Tilalle sai tuoda uusia lampaita 2–3 vuoden kuluttua näljältä puhtaalta alueelta, joilla ei oltu koskaan havaittu scrapieta. Lisäksi liha-luujauhon rehukäyttö kiellettiin ensimmäisenä valtiona maailmassa.

Hävitysohjelma alkoi tuottaa lupaavia tuloksia. Kutkatautia esiintyi enää 2–3 tilalla vuosittain. Myös uusi-mistiheys oli melko maltillinen. ”Tauti

puhkusi monen vuoden jälkeen uudelleen vielä muutamalle tilalle, jotka olivat tappaneet kaikki lampaansa”, toteaa Dýrmundsson.

Nykyään scrapieta, klassista tai epätyypillistä NOR98-muotoa, esiintyy Islannissa enää 1–2 tilalla vuosittain. Hävitysohjelmaa jatketaan edelleen, ja saneeraustoimenpiteet koskettavat myös taudin epätyypillistä muotoa. Näin on siitä huolimatta, että mutaatiolähtöisenä pidetty epätyypillinen muoto ei oletettavasti tartu joko lainkaan, tai ainakaan yhtä voimakkaasti kuin klassinen kutkatauti. ”Suurin osa Islannin scrapie-tapauksista on kuitenkin ollut klassista muotoa”, toteaa Dýrmundsson.

Toinen ääni kellossa Färsearilla

Kun scrapie iski Färsearille ensimmäisen kerran vuonna 1984, löydettiin sairastuneita lampaita samanaikaisesti useammalta tilalta. ”Tilat joko eristettiin täydellisesti, tai ne lopettivat toimintansa”, kertoo johtaja Rólvur

Elinvoimaa ja terveyttä lampaille toimivilla kivennäisrehuilla!

Lammas Hertta

Maittava ja pölyämätön murokivennäinen lampaille.

20 kg säkki

Luonnon Lammaskivennäinen

Vahva täyskivennäinen imettävälle ja kasvaville lampaille. Sisältää reilusti orgaanista seleeniä ja E-vitamiinia.

20 kg säkki

Nuolusanko Lammas

Kätevä kivennäistäydennys laitumelle vapaaseen ruokintaan.

11 kg nuoluvati

Uutuus!

Sopii Luomuun!

Sopii Luomuun!

www.hankkija.fi
www.suomenrehu.fi

Hankkija

OSTETAAN KARITSAA JA LAMMASTA

Myös rahtityötä Luomuhyväksyntä

POLSO

Polson Lammas Oy

teurastamo- ja lihankäsittelylaitos
69410 Sykäriäinen
Eero Polso p. 0400 892 198
lammas@polso.fi

YHDESSÄ ENEMMÄN LAATUREHUJA TEURASVÄLITYS KAUTTAMME

POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA

TEURAAT: Timo Heikkilä puh. 050 9131 845
REHUT: Raimo Näsi puh. 0400 266 646
pohjanmaan.lammassosuuskunta@netikka.fi

HORNER SHEARING

Longhorn® XT Complete Shearing Kit 230V

Includes machine, flexible drive and handpiece.

2 Year guarantee.

*Plus VAT (if applicable) and delivery

Visit our website at www.hornershearing.com or call Jan Suttle on 0500-820243

Djurhuus Färssaarten maa- ja kalatalousministeriön maatalouden tutkimusasemalta.

Tauti hävisi kokonaan 25 vuodeksi, kunnes vuonna 2011 se putkahti uudelleen esiin yhdellä lammastilalla. Kutkatautia päätettiin ryhtyä vastustamaan genetiikan avulla. ”Sen lisäksi, että tartunnan saanut tila eristettiin, ryhdyttiin jalostukseen käyttämään vain scrapielle geneettisesti vastustuskykyisiä lampaita”, kertoo Djurhuus. Luontaisesti vastustuskykyisten lampaiden lukumäärää onkin saatu kasvatettua tartunnan saaneella tilalla.

Geneettinen alttius selvitettiin

Färssaarelainen maatalouden tutkimusasema, jolla Djurhuus työskentelee, sijaitsee scrapie-tartunnan saaneen maatilan vieressä. Myös yksi tutkimusasetman lampaista sairastui. Asemalla selvitettiin kaikkien alle 5-vuotiaiden uuhien perinnöllinen alttius sairastua kutkatautiin. Lähtötilanteessa vuonna 2014 32 prosenttia tutkituista 160 uuhesta oli vastustuskykyisiä, 51 prosenttia heterotsygootteja ja 17 prosenttia perinnöllisesti alttiita kutkataudille.

”Eri vuonna syntyneiden uuhien välillä oli merkittäviä eroja, jotka tutkimuksissa osoittautuivat pitkälti isäpässien aiheuttamiksi”, kertoo Djurhuus. Näin voitiin todeta, että pässien genotyypeillä on keskeinen rooli scrapien perinnöllisen vastustuskyvyn kehittämisessä.

Vuodesta 2014 alkaen tutkimusasetmalla on käytetty jalostukseen ainoastaan kutkataudille vastustuskykyisiä siitospäsejä. Samalla perinnöllisesti vastustuskykyisten lampaiden osuus on noussut vuoden 2014 32 prosentista 69 prosenttiin vuonna 2016.

Nykyisin Färssaarilla suositellaan siitospässikandidaattien scrapie-geenitestausta. Vain taudille perinnöllisesti vastustuskykyisiä päsejä suositellaan käytettäväksi jalostuksessa.

Viisastenkiven etsintä jatkuu

Islantilainen Ólafur Dýrmundsson suhtautuu Djurhuusia kriittisemmin geneettiseen valintaan perustuvaan kutkataudin torjuntaan lyhythäntäisillä lammascaroduilla, joihin islanninlammas, färssaarten lampaat ja myös kaikki suomalaiset alkuperäiset lammascarodut kuuluvat.

Dýrmundsson muistuttaa, että vain hyvin pieni osa puhdasrotuisista lyhythäntäisistä alkuperäisroduista on geneettisesti vastustuskykyisiä scrapielle. Suomenlampaalla perimältään vastustuskykyisten yksilöiden osuus on Eviran tutkimusten mukaan noin viisi prosenttia. Syystä tai toisesta lähtötilanne Färssaarilla vaikuttaa kuitenkin paremmalta.

Lopuksi Dýrmundsson korostaa, ettei scrapien tartuntatavoista tiedetä vielä kukaan riittävästi. Perimä ei suojaa scrapien epätyypilliseltä NOR98-muodolta. Oletettavasti NOR98 on mutaatio, joka ei tartu, mutta täyttää varmuutta asiasta ei vielä kukaan ole.

Kotimaiset KÄRKI -tuotteet lampaille

soveltuu myös luomu-tuotantoon

Kärki
JUSTI.
OMIEN VALINTOJESI SUMMA

JUSTI lammaskivennäinen on 100% tavaraa, ilman täyte-aineita. **JUSTI**-lammas on olomuodoltaan jauheinen ja se sisältää tarvittavat kivennäiset, hivenaineet ja vitamiinit. Sisältää runsaasti orgaanista seleeniä. Kuparivapaa. Pakkaus 25kg säkki.

Kärki
NUTRILIX
KOTIMAINEN NUOLUKIVENNÄINEN

Lampaiden melassoitu nuolukivennäinen, joka sisältää runsaasti kivennäis- ja hivenaineita sekä A-, D- ja E-vitamiinit. Sisältää orgaanista seleeniä. Kuparivapaa. Pakkaus 20 kg sanko.

P. 06 4298900
karkiagri.fi

Kärki Agri

TEHOSTA
LAMMASTUOTANTOA,
panosta nurmiin!

Pakkasten paukkuessa on hyvä suunnata ajatuksia jo kohti ensi kesää ja ihanan vihreitä lammasnurmia.

Teksti **Heidi Nevalainen**, Kasvintuotannon asiantuntija, ProAgria Pohjois-Karjala, kuvat **Pauliina Karvinen**

Lammastalouden kannattavuuden yhtenä tärkeänä pilarina ovat hyvät nurmet. Niissä onnistuminen tuo iloa koko vuodelle, niin eläimille kuin omalle lompakolleen. Kun onnistut nurmissa, säästyt ulkopuolisten rehujen ostolta, ylimääräisiltä eläinlääke- ja -lääkärikuluilta ja huonokasvuisilta sekä -tuottoisilta eläimiltä. Hyvällä rehulla on valtava merkitys lammastilalle.

Peltojen lajittelu

Suunnittelu lähtee siitä, että mietitään mitä tarvitaan ja mitkä ovat tilan mahdollisuudet: minkä verran rehua tarvitaan ja minkälaista. Tilan peltoalat, satotasot ja lohkojen kunnat huomioidaan suunnitelmaa tehdessä. Hyvät ja huonommat lohkot kannattaa jakaa omiksi alueiksi. Paras rehu otetaan tuotantovaiheeseen

hyviltä lohkoilta, joista saadaan nuori, sulava ja ravinnerikas rehu. Joutilas-rehu voidaan korjata huonommilta lohkoilta. Rehun tarvemäärää voi laskea esimerkiksi paalilaskurilla LammWikissä. Osoite: www.lammawiki.fi/doku.php?id=lammawiki:paalilaskurin_kaeyttöohje

Maaperä kuntoon

Ennen kun satsaat erilaisiin siemen-seoksiin, kannattaa laittaa perusasiat kuntoon. Maanrakenne, vesitalous ja pH sekä hyvät viljavuusarvot ovat perustana herkkunurmille. Kalkituk-sessa ja kunnostustoissa säästäminen kosta-tuu tulevaisuudessa ja näkyy muun muassa satotasoissa ja lisäku-luina rehujen ostossa.

Typpilannoituksen vähentyessä luomupeltojen pH voi olla kohtuullisen hyvä, vaikka aloja ei ole kalkittu

hetkeen. Tällöin kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota muun muassa kaliumiin. Tämä vaikuttaa suoraan sadontuotantoon ja rehun kautta myös eläimiin.

Hyvän pH:n omaaville lohkoille kannattaa miettiä esimerkiksi biotiittiä, jos tarvitaan kalia ja kalsiumia. Viljavuuskali ei välttämättä kerro koko totuutta ja varastoravinteiden määrittäminen kannattaa. Viljavuusnäytteiden lisäksi rehujen kivennäisanalyysit – fosfori, kalsium ja kali – kertovat peltojen ravinnetilanteesta ja lannoituksen onnistumisesta. Näiden pohjalta on hyvä suunnata lannoitukset kohdilleen vuodelle 2017.

Säilörehu ja laidun

Säilörehu- ja laidunalueet kannattaa miettiä erikseen ja suunnitella viljelykierrot sopiviksi kummallekin.

”Viljavuusnäytteiden lisäksi rehujen kivennäisanalyysit – fosfori, kalsium ja kali – kertovat peltojen ravinnetilanteesta ja lannoituksen onnistumisesta.”

LAMPURIN SÄÄSTÖVINKIT

Panosta hyviin nurmiin:

- säästät ostorehuissa > hyvälaatuinen rehu > tarvitsee vähemmän ulkopuolisia rehuja ruokinnassa
- säästät eläinlääke- ja lääkärikuluissa > kivennäisten puutokset, huono laatu kosta tautuu eläinten terveydessä > muista rehu-analyysi
- säästyt huonokasvuisilta katrailta > suomenlampaankin saa kasvamaan teuras-painoon neljässä kuukaudessa optimoidulla ruokinnalla ja hyvällä rehulla > muista ruokintasuunnitelma
- säästät hermoja, aikaa ja euroja > nopea ja hyvä kasvu säästää lisäkasvatuksen työl-tä ja rehukuluilta, saat rehun pienemmältä alueelta satotasojen noustessa, säästät ai-kaa ja polttoainetta > suunnittele homma ajoissa ja hyvin omalle tilalle sopivaksi!

Laidunnusten suunnittelussa on huomioitava, että karitsat pääsevät aina puhtaalle laitumelle, jossa ei ole laidunnettu hetkeen.

Viljelykiertoa kannattaa pohtia ta-vanomaisellakin tilalla, jotta töiden tekeminen alueittain on järkevää ja suurempia kokonaisuuksia saadaan hoidettua samalla konekalustolla ja monokulttuuriin saadaan vaihtelua kasvien kierroilla. Tehokkaalla kier-rolla hallitaan rikkakasveja, tauteja, loisia ja esikasvien hyödyt saadaan mukaan. Suunnittele laidunnukset niin, että karitsat pääsevät aina puh-taalle laitumelle, jossa ei ole laidun-nettu hetkeen. Vältä erityisesti alu-eita, joita on viimeiseksi laidunnettu syksyllä. Tällä säästytään karitsoiden ripulilta ja huonoilta kasvuilta.

Siemenseokset

Näiden suunnitelmien jälkeen voi-daan ruveta pohtimaan seosta nur-miin. Siemenet kannattaa tilata hyvis-sä ajoin, jotta saat mieleiset siemen-

seokset. Kevätkiireessä tilauk-set saattavat jäädä viime tipalle ja säkkejä ei näy, kun niiden pitäisi olla jo pellolla. Monet pakkaajat valmistavat myös viljelijän toiveen mukaisia se-oksia, jos haluttua seosta ei löydy. Tämä helpottaa ja no-peuttaa kylvötoita keväällä.

Timotei on nurmissa yleensä pääkasvina ja sen la-jikkeen valintaan kannattaa kiinnittää huomiota. Uudet lajikkeet ovat satoisampia kuin vanhemmat. Timo-tein valintaan vaikuttaa myös korjuukerrat: etelän nopeakasvuiset lajikkeet soveltuvat yleensä hy-vin kolmeen korjuuseen.

KÄÄNNÄ

Kuva: Marjaana Olenius

Kaisa Matilainen tutkii maanrakennetta ja kasvien juuria kuoppatestillä

Hyvät nurmet tuottavat
hyväkasvuisia ja -kuntoisia
eläimiä.

”Lajikkeiden monipuoleisuus tuo varmuutta ja vähentää riskiä epäonnistumisilta, kun vuodet vaihtelevat.”

Timotein lajikevertailua kannattaa kuitenkin miettiä rauhassa tilakohtaisesti. Nurminata tuo jälkikasvua nurmeen, ja lajikkeissa on myös omat eronsa satotasoissa. Ruokonata on kolmen korjuun kasvi ja vanhaksi päästyään karkealehtinen. Karkeat lehdet jäävät lampailla syömättä, ja kasvi mätästyy helposti pellolla ja tämän takia ei usein sovellu lammastilalle. Maanrakenteseen ruokonadan valtavasta juuristosta olisi kuitenkin apua.

Monipuolisuus valttia

Monille luomutiloille suunnitellaan puna-, valko- ja alsikeapilaa samaan seokseen, jolloin varmistetaan apila koko alalle. Alsikeapila pärjää paremmin suoperäisillä ja happamilla aloilla ja puna-apila muun muassa savimailla. Valkoapila täyttää rönssyillä aukkoja ja päisteitä. Apilat tuovat maittavuutta, valkuaista, monipuolisuutta ja säästävät ostolannoitteiden laskussa tavanomaisellakin tilalla. Hyvä apilanurmi sitoo tyypeä jopa 40–100 kiloa hehtaarilla.

Lajikkeiden monipuoleisuus tuo varmuutta ja vähentää riskiä epäonnistumisilta, kun vuodet vaihtelevat. Sateisina vuosina apilarehusta on hankala saada kuivaa, mutta viljelykierrossa on kuitenkin monesti lohkoja, joista apila on vähentynyt ja näiltä aloilta pystytään saamaan talven koviin pakkasille rehua. Koneellinen ruokintakalusto lampolan puolella helpottaa myös hommaa ja

jäisemmätkin paalit saadaan syötettyä helpommin. Todella voimakas apilalaidunrehu voi lisätä klostridioosin eli valkuismyrkytyksen riskiä ja tätä kautta lisätä suurten karitsoiden kuolleisuutta. Klostridioosia vastaan on kuitenkin rokote, joka kannattaa hyödyntää, jos ruokinta on kovasti valkuaispitoista.

Laitumien seoksiin timotein ja nurminadan lisäksi voi kokeilla myös esimerkiksi keltamaitetta, niittynurmikkaa, punanataa ja raiheiniä. Jos keltamaite onnistuu ja talvehtii, se voi torjua parhaimmillaan luontaisesti loisia ja tuo ohutsuolessa imeytyvää valkuaista rehuun. Nurmikat ja nadat tuovat kestävyyttä laitumiin ja raiheinät tuottavat satoa myös syksystä.

Huolellinen kylvö

Kylvöseosta kannattaa käyttää runsaasti perustaessa nurmia, sillä nurmi lähtee varmimmin itämään multakosketuksella kevätkesteudessa. Käyttömääräksi suosittelen usein yli 25 kiloa hehtaarille. Hajakylvöllä voi saada tiheitä nurmia pienemmälläkin määrälläkin, mutta määriäkin miettessä mietitään, millä kalustolla työ tehdään. Tiheä nurmi estää tehokkaasti rikkoja ja tuo massaa. Täydennyskylvöt ovat nykyään muotia, mutta esimerkiksi täydennyskylvetty puna-apila saattaa tulla nurmeen kunnolla vasta parin vuoden päästä. Pienet siemenet, kuten valkoapila ja timotei, tarttuvat paremmin täydennyksessä.

KEHITÄ KATRAASI
KANNATTAVAKSI

KATRAS-HANKE

Itä-Suomen alueella pyörii Katras-hanke alueen lampureille. Tutustu hankkeen tarjontaan facebookissa ”Katras kannattavaksi” -ryhmässä. Järjestämme teemapäiviä ja pienryhmiä viljelijöiden toiveiden mukaan. Peltopuolelle olemme myös kokoomassa hankealueelta innokkaita lampureita ryhmään ja pohdimme porukalla tilojen viljelyt kannattaviksi. Tervetuloa mukaan!

Täydennys kannattaa ajoittaa mahdollisimman aikaiseen kevääseen heti kun pellot vain kantavat. Kevätkesteys, maakosketus ja oraan ehtiminen mukaan nopeaan kasvurytmiin varmistetaan tällöin. Täydennyksissä käytetään yleensä seosta 10–15 kiloa hehtaarille.

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Suunnitelman jälkeen homma pitäisi vielä toteuttaa ja rehut saada hyvin talteen ja laidunnukset toteutettua ajallaan. Hyvissä ajoin suunnitelmien tekeminen helpottaa kuitenkin yleensä kiireiden keskellä ja tuottaa tulosta. Suunnitelmia pohtiessa kannattaa myös hyödyntää vertaiskokemuksia muilta tiloilta ja neuvonnan apua.

Lampuri,

MUISTA HYÖDYNTÄÄ NEUVO 2020 RAHA!

Neuvo-rahaa on käytettävissä 7 000 euroa tilaa kohden. Kysy käyttömahdollisuuksista ProAgrian asiantuntijaltasi. Neuvo-rahaa voit hyödyntää muun muassa kasvustokäynteihin, erilaisten tukiehtojen läpikäyntiin, luomuun ja innovaationeuvontaan.

www.proagria.fi/neuvo2020

NEUVO 2020
VARMUUTTA!
OPTIMOINTIA!
VERKOSTOJA!

KERÄÄJÄKASVIT lampaiden syyslaitumena

Laidunruohon riittävyys ja hyvän laadun varmistaminen ovat syyslaidunnusta rajoittavia tekijöitä, kun monivuotisten laidunnurmien kasvu alkaa loppukesästä hidastua.

Katariina Manni, lehtori
ja **Reetta Vesämäki**,
agrologi-AMK -opiskelija
Hämeen ammattikorkeakoulu

Kerääjäkasvien hyödyntäminen lampaiden syyslaidunnuksessa on yksi ratkaisu laitumen riittävyyteen. Laiduneläimet syövät mielellään nuorta, lehteävää kasvustoa, jota hyvin kasvanut kerääjäkasvikasvusto parhaimmillaan tarjoaa.

Kerääjäkasvit keräävät ravinteita ja tuottavat ravintoa

Kerääjäkasvit kasvavat varsinaisen sato- ja korjuun jälkeen. Ne peittävät pellon pintaa ja keräävät maasta ravinteita estäen niiden huuhtoutumista.

Lisäksi ne monipuolistavat viljelyä sekä parantavat maan rakennetta ja lisäävät pellon multavuutta, kun hyödyllisten pieneliöiden määrä maassa kasvaa juurimassan lisääntyessä.

Erityisesti lammas- ja vuohitilan kannalta kerääjäkasvien lisähyöty on niiden tuottama vihhermassa. Hyvin kasvaneiden kerääjäkasvien tuottama sato voidaan hyödyntää rehuna joko laiduntamalla tai korjaamalla säilörehuksi. Kerääjäkasveiksi sopivia kasvivaihtoehtoja on lukuisia, ja käytettävä kasvi kannattaa valita tilan tavoitteiden ja tarpeiden mukaan.

Kerääjäkasvikoe päsikaritoiden syyslaitumena

Kerääjäkasvilaidunkokeen tavoitteena oli tuottaa tietoa mahdollisuuksista hyödyntää kerääjäkasveja lampaiden syyslaidunnuksessa. Tehdyssä kokeessa kerääjäkasvilaidun toimi teuraspäsikaritoiden loppukasvatusruokintana. Koe toteutettiin syksyllä 2016 Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan toimipisteessä ja se liittyi KÄÄNNÄ

KERÄÄJÄKASVIEN MONET HYÖDYT:

- Keräävät maasta ravinteita estäen niiden huuhtoutumista
- Monipuolistavat viljelyä
- Lisäävät maan pieneliöiden määrää
- Lisäävät maanalaisten kasvimassan määrää
- Ylläpitävät maan rakennetta
- Lisäävät pellon multavuutta
- Tuottavat vihhermassaa

KERÄÄJÄKASVIT LAMPAIDEN REHUNA:

- Hyvä lisä syyslaidunnukseen
- Keväällä kylvettäviä kasvivaihtoehtoja on monia
- Hyvin kasvaneet kerääjäkasvit voidaan korjata säilörehuksi
- Säilörehuksi korjattaessa mukaan tuleva olki laimentaa rehua

”Merkittävin ero oli teuraspainoissa, joka oli kerääjäkasvilaitumella kasvaneilla 1,4 kiloa korkeampi kuin verrokkiryhmällä.”

Kuva: Katariina Manni

Kerääjäkasvit keräävät maasta ravinteita estäen niiden huuhtoutumista. Lisäksi ne ovat maittavaa laidunrehua.

”Kerääjäkasvit monipuolistavat viljelyä sekä parantavat maan rakennetta ja lisäävät pellon multavuutta.”

Aitaelementeistä ja kevytpeitteistä saa helposti tehtyä sääsuojan lampaille. Katokseen laitettiin tarjolle kivennäistä ja suolaa.

osana ”Ravinteet pellossa vaan ei vesistöön” -hanketta.

Kokeessa oli 20 keväällä syntynyttä päässikaritsaa, jotka olivat rodultaan texel x (dorset x suomenlammas) -risteytyksiä. Kokeen alussa ne olivat keskimäärin 167 päivän ikäisiä ja 40,5 kilon painoisia. Karitsoista 10 laidunsi kerääjäkasvilaitumella ja 10 verrokkiryhmänä tyypillisellä lammastilan syöslaitumella, josta osa oli monivuotista nurmiheinäkasvustoa ja osa apilavaltaista suojakaistaa. Kerääjäkasvilaitumen seoksessa oli italianraiheinää, alsikeapilaa ja valkoapilaa, ja se oli kylvetty pääsatokasvin, ohran, kylvön yhteydessä.

Kasvukauden aikaiset säät suosivat kerääjäkasvien kasvua. Ohra puitiin elokuun loppupuolella, jonka jälkeen kerääjäkasvien kasvu jatkui suotuisissa sääoloissa. Laidunnuskoe alkoi 5.9. ja se kesti 34 päivää. Ennen teurastusta päässikaritsat olivat vielä muutaman päivän laidun- ja säilörehuruokinnalla. Teurastettaessa karitsat olivat keskimäärin 211 päivän ikäisiä.

Päässikaritsat kasvoivat

Laidunnuksen alkaessa kerääjäkasvilaitumen kuiva-ainesato kehikonäytteillä mitattuna oli noin 997 kiloa kuiva-ainetta hehtaarilla. Rehuarvoiltaan se oli hyvää, vastaten tyypillistä apilavaltaista laidunrehua. Kerääjäkasvikasvuston analyysitulokset laidun-

Taulukko 1. Kerääjäkasvikasvuston koostumus ja rehuarvot ilman olkea.

Näyte otettu 5.9.2016. Apilan osuus näkyy erityisesti nurmiheinäkasveja alhaisempana D-arvona.

Kuiva-aine, g/kg	157
Raakavalkuainen, g/kg ka	164
NDF, g/kg ka	477
D-arvo, g/kg ka	654
Sokeri, g/kg ka	105
iNDF, g/kg ka	98
Tuhka, g/kg ka	116
ME, MG/kg ka	10,5
OIV, g/kg ka	81
PVT, g/kg ka	44

nuksen alkaessa ovat Taulukossa 1.

Kerääjäkasvilaidun maittoi eläimille hyvin. Seassa olevan oljen syöntiä ei havaittu, vaan eläimet valikoivat te-

hokkaasti kasvuston lehtevimmät ja vihreimmät osat, jolloin syödyn rehun sulavuus oli parempi kuin analysoidun rehun. Alussa lampaat söivät apilavaltaisia kohtia, mutta apilan vähe-
tessä syönti jakaantui tasaisemmin koko laidunalueelle.

Kerääjäkasvilaitumella olleiden päässikaritsoiden keskimääräinen päiväkasvu kokeen aikana oli 251 grammaa päivässä, eikä se eronnut merkittävästi tavanomaisella laitumella kasvaneiden kasvusta, joka oli 226 grammaa päivässä. Päiväkasvut eivät olleet enää sitä, mitä ne parhaimmillaan voivat olla. Tämä selittynee ainakin osittain sillä, että kokeen alkaessa päässit olivat jo kasvatuksen loppuvaiheessa, jolloin niiden kasvu alkaa luontaisesti hidastua.

Myöskään teurastuloksissa ei ollut

Taulukko 2. Teuraspäässikaritsoiden kasvu- ja teurastulokset.

Koeryhmät	Kerääjäkasvi	Verrokki
Ikä kokeen alussa, vrk	168	166
Ikä teurastettaessa, vrk	212	210
Paino kokeen alussa, kg	40,5	40,6
Paino kokeen lopussa, kg	50,8	49,9
Päiväkasvu kokeen aikana, g/pv	251	226
Teuraspaino, kg	22,5	21,2
Lihakkuus ¹	3,8	3,5
Rasvaisuus ²	3,2	3,0

¹Lihakkuuden luokitus: R = 4, O = 3

²Rasvaisuuden luokitus: 1 = rasvaton, 5 = erittäin rasvainen

Hyvin kasvanut kerääjäkasvikasvusto on tasaisen vihreää heti puinnin jälkeen.

merkittäviä eroja verrattaessa kerääjäkasvilaitumella laiduntaneita tavanomaisella laitumella kasvaneisiin (Taulukko 2). Merkittävin ero oli teuraspainoissa, joka oli kerääjäkasvilaitumella kasvaneilla 1,4 kiloa korkeampi kuin verrokkiryhmällä. Teuraspainot olivat jo jopa turhankin korkeita, mikä saattoi aiheuttaa eläinten rasvoittumista. Lihakkuuden osalta kaikki eläimet olivat joko R tai O-luokassa.

Potentiaalia laidunrehuna

Jotta teuraskaritsoiden kasvupotentiaali saadaan hyödynnettyä tehokkaasti teurastukseen saakka, on karitsoille oltava tarjolla hyvälaatuisia korsirehua. Jos monivuotisten laidunnurmien kasvu ei riitä enää syksyllä, on kerääjäkasvien hyödyntäminen syyslaidunnuksessa yksi ratkaisu.

Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että kerääjäkasvit soveltuvat lampaiden syyslaidunnukseen ainakin sellaisena vuonna, kun kasvusto kasvaa hyvin. Erityisesti teuraskaritsoiden ruokinnassa hyvä kerääjäkasvikasvusto on potentiaalinen laidunrehu. Laidunrehu on edullisinta korsirehua, joten syyslaidunnuksetkin kannattaa ottaa kaikki hyöty irti.

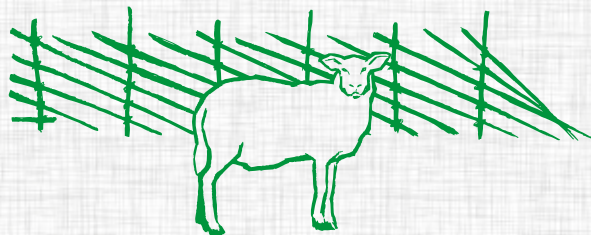
Jos lammastilan peltopinta-ala on rajallinen eikä riitä kerääjäkasvikasvustojen perustamiseen, ratkaisuna voi olla lammas- ja kasvinviljelytilojen välinen yhteistyö. Tällöin tilojen välillä voidaan esimerkiksi jakaa kerääjäkasvien viljelykustannuksia ja vastavuoroisesti lammastilalliset voivat hyödyntää kerääjäkasveja laidunrehuna. Samalla lisätään kerääjäkasveista saatavia hyötyjä.

"Ravinteet pellossa vaan ei vesistöön" -hanke on osa ympäristöministeriön ohjelmaa ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi ja Saaristomeren tilan parantamiseksi. Ohjelman kautta ympäristöministeriö osallistuu hankkeen rahoitukseen.

Lisätietoja hankkeesta www.hamk.fi/ravinneresurssi

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

LUOMU

JO VUODESTA 2005

UUTTA LUOMUSSA LAMPAILLE

LAMMAS-TÄHTI
280 LUOMU

LAMMAS-TÄHTI
LUOMU

**Uusi maittava
valkuaisriiviste luomulampaille**

**Uudistettu vahva ja
energiapitoinen luomutäysrehu**

Uusi rehu sisältää runsaasti valkuaista ja lampaan tarvitsemia kivennäis- ja hivenaineita sekä vitamiineja, eikä siihen ole lisätty kuparia. Tuote sopii erinomaisesti täydentämään tilan omaa luomuviljaa: lisäksi tarvitset vain vettä ja heinää tai säilörehua.

Uudistetun luomurehun energia tulee luomukaurasta ja -ohrasta. Valkuaislähteenä ovat luomurypsipuriste ja luomuhärkäpapu. Kivennäiset, vitamiinit ja hivenaineet on säädetty lampaan tarpeen mukaan.

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 4,5 mm:n raekoko
- energiaa 12,6 MJ/kgka
- raakavalkuaista 280 g/kgka

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 3 mm:n minirae
- energiaa 12,1 MJ/kgka
- raakavalkuaista 193 g/kgka

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT

Murronie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Jussilan tilalla keskitytty pitkäaikaisiin nurmiin

Jussilan tila sijaitsee Komisuon kylässä, entisessä Kiikalan pitäjässä ja nykyisessä Salon kaupungissa. Viljelin ja kasvatin lampaita tilalla 35 vuotta.

Hannu Vuoristo

Ilmasto ei ole korkeuspiirien suhteen edullisinta aluetta ja tilan peltoalueilla on muun muassa hallanherkkiä entisiä soita. Pelloilta löytyy lähestulkoon kaikkia maalajeja; järvimutaa, turvetta, multamaaksi muuttunutta entistä suota, savikkoja, hiesuja sekä hienompia ja karkeampia hiekkoja.

Ensimmäiset 15 vuotta tila oli tavanomaisessa viljelyssä ja seuraavat 20 vuotta luomussa. Tavanomaisessa nurmiviljelyssä käytettiin heinäkasveja. Näiden viljelystä savilla ja hiekoilla on muistissa kuivina kausina huonosti tuottavia rehu- ja laidunmaita, apulannoittamisesta ja kastelusta huolimatta.

Luomun myötä apila tuotantokasviksi

Apiloiden tullessa luomun myötä tuotantokasveiksi, alkoi myös sadontuotto parantua. Ensinkäytössä oli puna-apila.

Se kasvaa helposti karkeaksi, joten viljelyyn on jäänyt lampaiden ravinnoksi paremmin soveltuvat alsike- ja valkoapila. Nurmikasveiksi ovat vakiintuneet nurminata, timotei, alsike- ja valkoapila sekä näiden erilaiset sekoitukset.

Kasvit maalajin mukaan

Eri maalajit kasvattavat luontaisesti parhaiten eri tuotantokasveja. Heinäkasvit kasvavat erinomaisesti multamaissa ja järvimudassa, ja apilat taantuvat niistä nopeasti pois. Savikoilla heinäkasvien ja apiloiden sekoitukset menestyvät. Hiekoilla jää vallitsevaksi heinäkasvit ja apilat sinnittelevät pohjalla.

Nurmien perustaminen

Kaikille pelloille on perustettaessa laitettu siemenannoksena heinäkasvien ja apiloiden sekoituksia. Perusesekoitus on ollut nurminataa ja timoteita 10 kiloa suhteessa 7/3. Apiloita on laitettu sekoituksena: kaksi kiloa alsikeapilaa ja kilo valkoapilaa hehtaaria kohden.

Lisäskylvöjä pitkäaikaisille nurmille

Pitkäaikaiset nurmet tarvitsevat lisäskylvöä ja alkujaksossa se on tehty

pääosin apilansiemenillä joka toinen vuosi. Kylvömäärä on ollut 2–4 kiloa hehtaarille. Lisäskylvön ovat saaneet savikot, hiesut ja hiekat sekä hiedat. Multamaille on kokeiltu alsikeen kylvöä, mutta heinäkasvit syrjäyttävät sen.

Tiheä, tuottava nurmi saadaan aikaan pitkäaikaisella kasvatuksella ja säännöllisellä lisäskylvöllä. Raskaat kyntö- ja viljanviljelyvaiheet jäävät pois, eikä rehuntuotantoon synny välivuosia, kuten silloin kun perustetaan uusia nurmia suojaviljaan ja alkusadot ovat usein heikompia.

Hoidettuna pitkäaikaiset nurmet tuottavia

Kymmenen vuoden harjoitusten jälkeen tilalla on päästy sellaiseen tiheisiin nurmikasvustoihin, että lisäskylvöjä on joillakin lohkoilla harvennettu joka kolmannen vuoteen. Pitkäaikaiset nurmet ovat oikein hoidettuina mielestäni parhaiten tuottavia ja vaivoja säästäviä.

Lammastaloudessa on kuitenkin huomioitava viljelykierto kyntämiseen loistorjuntamenetelmänä. Pitkäaikaisia nurmia harrastavat joutuvatkin pohtimaan loisongelmaa eri näkökulmasta. Se onnistuu, mutta onkin sitten oman juttunsa arvoinen asia.

NURMITUOTANTO Ylä-Härkösen lammastilalla

Teksti ja kuva **Juha Koro**

Omat peltomme on tyypillisiä pohjois-pirkanmaalaisia peltomaita, jotka ovat maalajeiltaan vaihtelevia: hiesuista rapamaihin ja yleensä vesistöihin viettäviä. Tilalla on aina kiinnitetty huomiota maan rakenteeseen sekä kasvien vuorotteeluun. Myös peltöjen pinnan muotoilu on tehty jo pitkään pintavesien poistamiseksi painanteista. Ojitusta on pyritty pitämään kunnossa huollolla ja lisäojituksilla.

Ylä-Härkösen lammastilalla on haettu nurmiin lehteviä lajikkeita, joita lampaat mielellään syövät, ja joiden uudelleenkasvukyky olisi hyvä.

Suuri siemenmäärä ja typensitojakasveja

Peltojen siirrettyä luomuun nurmisiemen-seoksissa on tullut muutosta typensitojakasvien reiluna lisäyksenä ja muutoinkin siemenmäärän lisäyksenä. Siemenmäärät ovat noin 25–30 kiloa hehtaarille. Suhteet ovat karkeasti seuraavat: apiloita noin 20 prosenttia, raiheinää 20 prosenttia, eri timoteitä 35–40 prosenttia ja nurminataa 20 prosenttia. Viime keväänä hankittiin myös valmisseosta.

Nurmen perustus suojaviljaan

Nurmi on perustettu yleensä suojaviljaan, jota on puitu tai niitetty vähän tilanteen mukaan. Yleensä parhaimmat nurmet tulevat, kun suojakasvi niitetään ja ke-rätään ajoissa pois. Siten nurmi pääsee kehittymään vielä syksyllä riittävän vah-vaksi. Samoin apila talvehtii paremmin eikä korjuuraiteita yleensä vielä tule.

Lehtevät lajikkeet maittavat

Nurmien vanhetessa on siemenlisäystä tehty aikaisin keväällä ”piensiemenviskal-la”. Olemme nurmissa yrittäneet hakea lehteviä lajikkeita, joita lampaat mielel-lään syövät, ja joiden uudelleenkasvuky-ky olisi hyvä. Tämä on erityisesti laitu-missa tärkeää. Kortiset lajikkeet näyttäi-sivät tällä kokemuksella jäävän syömättä ja niiden kuivitusarvokin on vähäinen. Tuntuma nurmien uusimistarpeesta täl-lä hetkellä on noin 3–4 vuoden välein, jotta kestorikat saadaan pidettyä kurissa.

Lannoitus lietteellä ja kompostilannalla

Nurmien lannoitusta pyritään tekemään ai-nakin perustamisen yhteydessä naapurin lehmätilalta hankitulla lietteellä ja omalla kompostilannalla. Jos lietettä jää kevätil-joilta, voidaan sitä varastoida tilan lietesäi-liössä ja käyttää multaamalla ykkössadon jälkeen osalle nurmia. Myös kalkitus on tärkeä keino parantaa maan kasvukykyä.

Säilörehusta kaksi satoa

Säilörehun ykkössato tehdään yleensä kesäkuun puolivälissä, suunnilleen sa-moihin aikoihin kuin lehmätiloilla, ja satoja otetaan keskimäärin kaksi. Laitu-milla puhdistusniitto syötön jälkeen on todettu myös hyväksi. Tiivistettynä hy-vän nurmen kasvattaminen vaatii työtä ja panostuksia sekä huomiota.

PROAGRIAN LAMMAS- JA VUOHITIIMI

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

UUSIMAA, PIRKANMAA, VARSINAIS-SUOMI, SATAKUNTA JA HÄME SEKÄ KYMENLAAKSO JA ETELÄ-KARJALA

E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387

tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talousasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 040 595 7543

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),

Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),

Katri Myrsky, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),

Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),

Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),

Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)

Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

ETELÄ- JA POHJOIS-SAVO, POHJOIS-KARJALA

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,

Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talousasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,

Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945

Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,

70111 Kuopio, p. 040 563 8749

ETELÄ- JA KESKI-POHJANMAA, KESKI-SUOMI, ÖSTERBOTTENS SVENSKA LANTBRUKSSÄLLSKAP

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, *Milla Alanco* p. 040 706 0558,

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Talousasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,

67100 Kokkola, p. 040 534 2166

Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, Likwi ja elinkeino-

suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 0400 321 907, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,

PL 112, 40101 Jyväskylä

Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,

Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922

Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,

60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

OULU, KAINUU JA LAPPI

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,

90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi

Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo*

johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talousasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,

p. 040 764 7904 (opintovapaalla)

Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,

p. 0400 386 274

Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,

p. 0400 260 103

ÅLAND

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller

0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, majja.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Sukusiitoksen hallinta valintaohjelmissa

Sukusiitos hidastaa, tai äärimmillään estää, lampaiden tuotant ominaisuuksien perinnöllistä parantamista jalostusohjelmalla. Sukusiitoksen pitkäjänteisessä hallinnassa avaintekijänä on ylläpitää tarvittavan paljon lisääntyviä päsejä ja uuhia, jotka eivät ole liian läheistä sukua toisilleen.

Kirjoittajat **Antti Kause, Marja-Liisa Sevon-Aimonen, Kaie Ahlskog**

Kotieläinten jalostusohjelmien tavoitteena on parantaa kotieläinten perinnöllisiä tuotant ominaisuuksia sukupolvea toiseen, kauas tulevaisuuteen. Jalostusarvosteluun perustuvassa valinnassa, kuten Pro Agrian lammas-jalostusohjelmassa, kullekin yksilölle lasketaan sen itsensä ja kaikkien sukulaisten tulostietojen perusteella jalostusarvo, eli yksilön potentiaali periyttää ominaisuuksia. Jalostusarvoon vaikuttaa ainoastaan yksilön perimä, ei ympäristötekijät. Siksi jalostusarvosteluun perustuva indeksivalinta on tehokasta. Laskenta tehdään Maatalouden Laskentakeskuksen tehokkaalla tietokoneella käyttäen tilastollisia malleja.

Sukusiitos

Sukusiitos tarkoittaa, että kaksi sukulaista paritetaan keskenään.

Sukusiitos vähentää perinnöllistä vaihtelua lampaiden ominaisuuksissa. Perinnöllinen edistyminen on sitä nopeampaa, mitä enemmän perinnöllistä vaihtelua ominaisuudessa on. Kun sukusiitosta vältetään, perinnöllinen edistyminen pysyy tehokkaana sukupolvea toiseen. Toinen tapa jolla sukusiitos hidastaa perinnöllistä edistymistä on sukusiitostaantuma. Sukusiitos taannuttaa erityisesti lampaan hedelmällisyys- ja elossasäilymisominaisuuksia, mutta myös kasvua. Kirjallisuuden mukaan esimerkiksi kahden sisaren paritus heikentää hedelmällisyysominaisuuksia yli 12 prosenttia ja

kasvuominaisuuksia 2–10 prosenttia.

Eläinjalostusohjelmissa sukusiitosta hallitaan rajoittamalla sen nousu 0,5–1,0 prosenttiin per sukupolvi, jolloin sukusiitoksen haitalliset vaikutukset pysyvät maltillisina.

Sukulaistuminen johtaa sukusiitokseen

Kotieläinpopulaatioissa eläimet tulevat sukupolvien kuluessa yhä lähemmäksi sukulaiseksi. Parhaista sukulinjoista tulee valituksi suhteellisesti enemmän päsejä ja uuhia, jotka ovat sisarusia, serkkuja ja muutkin sukulaisuudet yleistyvät. Parhaille eläimille tulee paljon jälkeläisiä. Käytettyjä päsejäkään ei välttämättä ole runsaasti. Näiden syiden takia päädytään tilanteeseen, jossa siitoseläimet ovat sukulaisia.

Selvittämällä parituksissa käytettävien yksilöiden sukupuu voidaan välttää sukulaisten parittamista keskenään. Tämä ei kuitenkaan riitä sukusiitoksen estämiseen pidemmällä aikavälillä.

Sukusiitosta hallitaan sukulaistumista rajoittamalla

Sukusiitoksen hallinnassa oleellista on populaation sukulaistumisen hallitse-

minen. Sukulaistuminen kuvaa kuinka paljon eläimet ovat sukua toisilleen.

Sukusiitoksen hallinnassa on tärkeää ylläpitää populaatiota niin, että siinä säilyy iso joukko päsejä ja uuhia, jotka eivät ole läheistä sukua toisilleen. Ainoastaan näin voidaan pidemmän päälle varmistaa, että läheisiä sukulaisia ei tarvitse parittaa keskenään.

Tämän voi havainnollistaa esimerkiksi avulla. Paritetaan yksi pässi sadan uuhien kanssa. Nämä eläimet eivät ole sukua toisilleen, ja siksi karitsat eivät ole sukusiitettuja. Näennäisesti kaikki on hyvin. Kaikki karitsat ovat kuitenkin sukua toisilleen, ja seuraavia sukupolvia tehtäessä pystytään tekemään ainoastaan sisarparituksia, ja tästä eteenpäin kaikki karitsat ovatkin sukusiitettuja. Jos päsejä olisi ollut viisi tai kymmenen, tämä sama ongelma olisi ollut edessä muutama sukupolvi myöhemmin. Hankala tilanne olisi pystytty välttämään, jos käytössä olisi ollut alun perin iso määrä päsejä, jotka eivät ole läheistä sukua uuhille ja toisilleen.

Esimerkki todentaa myös, että jalostusohjelman sukusiitosta ei pidemmän päälle hallita estämällä sukulaisten paritusta keskenään. Estämällä su-

PROSESSI SUKUSIITOKSEN HALLINNAN KEHITTÄMISEKSI LAMPAILLA

1. Tarvitaan hyvä sukupuu, jossa jokaisella eläimellä on tiedossa vanhemmat, rotu ja syntymäaika.
2. Lasketaan nykypopulaation sukusiitos- ja sukulaistumisvauhti. Onko nämä siedettävällä tasolla? Dokumentoidaan populaation rakenne, sukulinjojen lukumäärä ja koko, ja esivanhempien vaikutus nykypopulaatioon.
3. Tehdään strategia sukusiitosvauhdin kontrolloimiseksi, jossa tavoitteena on perinnöllinen edistyminen ja rajoitettu sukulaistuminen. Tehdään suosituksia:
 - a. Pässilinjien ja vanhempien tarpeellinen lukumäärä.
 - b. Pässien suositeltu maksimikäyttö parituksissa.
 - c. Vältetään sukulaisten paritusta keskenään, kuten nytkin.
 - d. Eläinmäärältään pienillä roduilla ahvenanmaanlammas: tavoitteena vain monimuotoisuuden ylläpito, ei aktiivinen valinta ominaisuuksien parantamiseksi. Tällaiset suosituksia pystyy selvittämään esimerkiksi simulaation avulla.
4. Sukusiitos- ja sukulaistumisvauhdin säännöllinen seuraaminen.

kulaisten paritus keskenään vältetään, ettei jälkeläinen ole sukusiitetty, mutta se ei riitä populaation sukusiitoksen pitkäaikaiseen hallintaan.

Sukusiitosta hallitaan populaation sukulaistumisen avulla. Kotieläinpopulaatioissa on tärkeää tarkkailla käytettyjen siitoseläinten välistä sukulaisuutta.

Strategia sukusiitoksen välttämiseksi

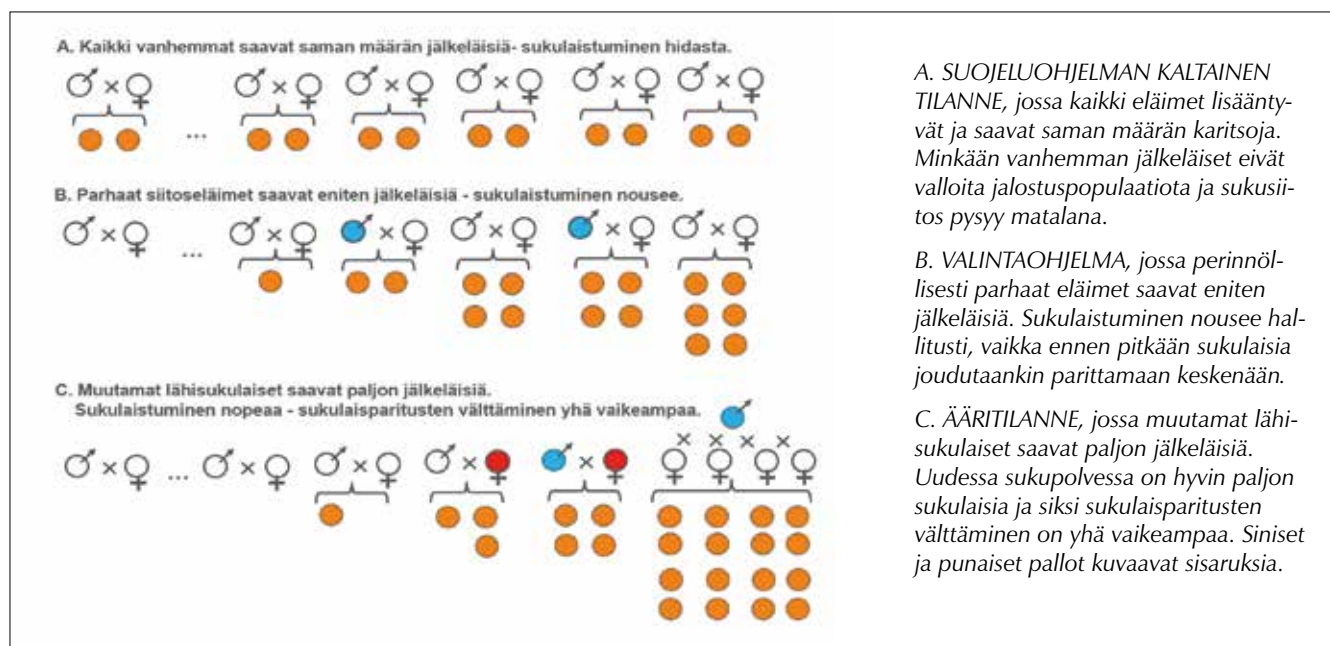
Sukulaistumisen nousun nopeuteen vaikuttaa kuinka paljon uuhia ja pässejä valitaan vanhemmiksi, kuinka lä-

heisiä sukulaisia valitut eläimet ovat toisilleen, ja kuinka paljon kukin saa jälkeläisiä (kuva alla). Jalostusohjelmassa siitokseen valitut eläimet ovat tyypillisesti perinnöllisesti parhaita (paras valintaindeksi). Tämän rinnalla sukulaistumista pitäisi rajoittaa tarkistamalla:

- ettei uusien siitoseläinten lukumäärä ole liian alhainen
- ettei uusiksi siitoseläimiksi tule liikaa sukulaisia
- ettei yksittäiset sukulinjat yleisty eli saa liian suurta osuutta jalostuspopulaatiossa. Sukulaistumisen hallitsemiseksi on tarjolla useita tietokoneohjelmistoja.

Tietolaatikossa (s. 24) on esimerkki miten sukusiitoksen hallintaa voitaisiin kehittää lampilla.

On hyvä huomata, että tuotettaessa eläimiä, esimerkiksi teuraseläimiä, jotka eivät palaa jalostusohjelmaan, ei ole tarvetta sukulaistumisen hallintaan. Sen sijaan sukusiitosta on hyvä tässäkin tapauksessa välttää, koska se alentaa eläinten tuotostasoa.

A. SUOJELUOHJELMAN KALTAINEN TILANNE, jossa kaikki eläimet lisääntyvät ja saavat saman määrän karitsoja. Minkään vanhemman jälkeläiset eivät valloita jalostuspopulaatiota ja sukusiitos pysyy matalana.

B. VALINTAOHJELMA, jossa perinnöllisesti parhaat eläimet saavat eniten jälkeläisiä. Sukulaistuminen nousee hallitusti, vaikka ennen pitkään sukulaisia joudutaankin parittamaan keskenään.

C. ÄÄRITILANNE, jossa muutamat lähisukulaiset saavat paljon jälkeläisiä. Uudessa sukupolvessa on hyvin paljon sukulaisia ja siksi sukulaisparitusten välttäminen on yhä vaikeampaa. Siniset ja punaiset pallot kuvaavat sisaruskuja.

”On tärkeää ylläpitää populaatiota niin, että siinä säilyy iso joukko pässejä ja uuhia, jotka eivät ole läheistä sukua toisilleen. Ainoastaan näin voidaan pidemmän päälle varmistaa, että läheisiä sukulaisia ei tarvitse parittaa keskenään.”

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito-/karitsaportit
- eläinportit
- laidunkatokset
- uimuri juomakupit + suojakaaret
- rännityslaitteet ja stopparit
- 2-tiejakajat
- ruokintakourut muovi ja metalli

Uutuutena karitsointikarsinat!
Kätevät kasata

Retronik Ky
Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
Katso esittelyvideo www.retronik.com
rareko105@gmail.com

Lammasta lautaselle, karitsaa kaikkiin keittiöihin

Ostamme sekä teemme rahtityötä.

MUHNIESEN LAHTIVAJA

Tilateurastamo Kouvola
www.muhniesenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

REHU-ÄSSÄ OY

- LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.
- NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY
PUH: 06 344 4433
FAX: 06 344 4432
email: rehuassa@rehuassa.fi

BEVARANDE AV ÅLANDSFÅREN OCH UNDVIKANDE AV INAVEL BLAND DEM

I strävandet att bevara en lantras vill man slå vakt om den ursprungliga variationen inom rasen, så att den inte försvinner genom genetisk drift. Detta innebär en positiv inställning till förekomsten av anlag, som inte har observerats på länge men som plötsligt kan uppträda i en ökande population.

Ett exempel bland ålandsfåren är anlaget för vitbuk. Genomslagskraften på olika avelsurval kan i vissa fall vara stor. Exempelvis gäller det att ge akt på ullkvaliteten hos ålandsfåren så djur med mycket grov täckull paras med djur med mjukare täckull för att bevara mångformighet i ullkvaliteten.

Allt bättre dokumentation sedan 1990-talet

Efter EU-inträdet 1995 blev det nödvändigt med individuell härstamningsregistrering. Uppgifterna till det första registret samlades då. Databasen utvecklades sedan vidare tillsammans med Ålands landskapsregering i samband med bildandet av den egna rasföreningen: Föreningen Ålandsfåret r.f. och togs i bruk år 2005. Nu finns de flesta individerna i WebLammas som föreningens databasansvariga administrerar för ålandsfårens del. Verktynen att beräkna graden av släktskap har blivit bättre vartefter även om arbete kvarstår med bakgrundsmaterialet.

Val av så obesläktade djur som möjligt till avelsdjur är den viktigaste metoden för arbetet. Det är också där som registeruppgifterna och möjligheterna att beräkna graden av släktskap bäst kommer till användning.

Arbete med betäckningsplanering och tack- och gumslinjer

Ålandsfåren har varit utsatta för inavel på

sint tid, de olika ursprungsbesättningarna var ofta tämligen inavlade. Exempelvis berättas det att i en av besättningarna hade man inte haft gumse (bagge) utifrån åtminstone på sjuttio år. Besättningen bestod trots det av helt normalstora djur med god ullkvalitet.

Då ålandsfåren "upptäcktes" och samlades in av *Sven-Olof Eriksson* började avelsarbetet på allvar. De djur som han samlade ihop från olika håll på Åland var obesläktade och hade varierande egenskaper, vad gällde storlek, behorning, ullkvalitet. Ofta var de så inavlade att det under första åren uppstod fenomen som kan jämföras med korsningsheteros; avkommorna blev större och växte snabbare då djur från olika ursprungsbesättningar parades med varandra. Det är förståeligt, som exempel kan nämnas en bagge som förekom på sju ställen i härstamningsintyget för ett av djuren. Där kan man konstatera att inavelsgraden var hög!

Ett sätt att motarbeta inaveln inom rasen, framförallt under de första årtionden, har varit att främst använda årslamm av gumsar för betäckning för att undvika att en enskild gumse skulle ha använts i alltför stor utsträckning. Det har också varit brukligt att använda flera obesläktade gumsar på varje enskild gård för att bättre kunna rotera mellan släkterna. I början valdes gumsarna mycket noggrant så att olika gumsar kunde användas för varje

enskild tacka. Ett riktigt precisionsarbete. Också har gumsar använts först under dess första levnadsår och sedan sparats för att användas på andra tackor flera år senare. Exempelvis har en gumse använts första gången som årslamm och en andra gång som nioåring. I början tittades mycket på tacklinjerna också så att döttrar från varje insamlad tacka alltid skulle finnas. Det har således handlat om mycket exakt rotationsparning där anmärkningsvärt hög andel av alla individer i hela populationen har använts så effektivt som möjligt.

I början var Eriksson själv navet för avelsarbetet och höll reda på vilka djur som fanns i de olika besättningarna. Han dirigerade lämpliga gumsar till de övriga. I början av 2010-talet blev gumslinjerna utredda av Katja Sikka. Utredningen av gumslinjerna gav ett ytterligare verktyg för undvikande av inavel, liksom möjligheten att kontrollera släktskap i procenttal som tidigare har testats i någon mån med programmet EVA och som nu möjliggörs i WebLammas.

Tack vare denna planering och eftertänksamhet är även idag antalet obesläktade gumsar som används inom aveln glädjande stor. Det är en viktig sak för rasens fortsatta livskraft.

Text och foto
Maija Häggblom

Sukusiitoksen hallitseminen ahvenanmaanlampailla

TIIVISTELMÄ

Ahvenanmaanlampaalla moni alkuperäinen katras oli sisäsiittoinen. Esimerkiksi yhdessä katraista oli ollut oma pääsi ainakin seitsemänkymmentä vuotta. Katraan eläimet olivat kuitenkin aivan normaalin kokoisia ja niillä oli hyvä villan laatu. Sisäsiittoisuus ilmeni myös risteytsheteroosin kaltaisena; jälkeläisistä tuli isompia ja ne kasvoivat nopeammin, kun eri katraista tulleita eläimiä yhdistettiin.

Yksi tapa torjua sisäsiitosta rodussa oli erityisesti ensimmäisten vuosikymmenten aikana ensisijaisesti karitsapässien käyttäminen jalostukseen. Tämä vähentää yhden pääsin perimän liian suuren leviämisen. Tapana on myös ollut käyttää useampia päsejä joka vuosi joka tilalla, niin että sukulinjojen vaihtelu helpottuu. Voitiin myös käyttää jokaiselle uuhelle eri pääsiä. On myös käytetty pääsiä ensin sen ensimmäisen elinvuoden aikana ja sitten pidetty se tallessa käytettäväksi muilla uuhilla useita vuosia myöhemmin. Esimerkiksi yhtä pääsiä käytettiin ensimmäistä kertaa syntymävuotenaan ja seuraavan kerran yhdeksän-

vuotiaana. Aiemmin oltiin myös tarkkoja uuhilinjojen kanssa niin, että jokaiselta uuhelta jäi eloon ainakin yksi tytär. Siten on tehokasta rotaatioparitusta käytetty siten, että mahdollisimman monta rodun yksilöä on myös käytetty jalostukseen.

Alussa *Sven-Olof Erikson* piti selvillä, mitä eläimiä oli kussakin katraassa, ja ohjasi sopivia päsejä muille. Pässilinjojen selvittäminen antoi lisää työkaluja sisäsiitoksen

välttämiseksi, samoin kuin mahdollisuus tarkistaa sukusiitosastetta prosenttilukuina.

Suunnittelun ja tarkan seurannan ansiosta jalostukseen käytettävien eri sukuisten päässien määrä on ilahduttavan suuri, mikä on tärkeää rodun jatkuvan elinvoimaisuuden kannalta.

Teksti ja kuva **Maija Häggblom**

Ostamme kaikenikäisiä lampaista ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUIKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

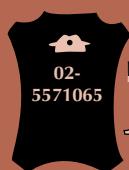
Lammas & vuohi

Palvelulomake netissä:
[lammasyhdistys.fi/yhdistys/
jasenasiat/](http://lammasyhdistys.fi/yhdistys/jasenasiat/)

Muokkaamme lampaanvuotanne KORISTETALJOIKSI

Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

**Rantasen
NAHKA
JALOSTAMO Ay**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi

puh. 02 557 1065

KERINTÄPALVELU JA TERIEN TEROITUS

Tmi Toni Kattilakoski, Kaustinen
puh. 044 440 0983
toni.kattilakoski@gmail.com

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lamm- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut Sari Kotivirta

SCHMALLENBERG-VIRUS ISKENYT VOIMALLA BRITANNIAAN

Britannian eläinterveydenhuollon asiantuntijat ennakoivat, että Schmallenberg-virus (SBV) leviää uudelleen maassa, sillä useita uusia sairastapauksia on raportoitu eri puolilta saarivaltiota. Edellinen tautiepidemia oli vuosina 2012–13.

Britannian on todettu olevan riskialuetta sijaintinsa vuoksi. Lähialueilla – Irlannissa, Alankomaissa ja Belgiassa – on vahvistettu useita virustartuntoja.

SBV voi johtaa luomiseen tiineysaikana tai aiheuttaa jälkeläiselle synnynnäisiä epämuodostumia, kuten vääntyneitä raajoja. Aikuisella eläimellä oireet ovat lieviä, esimerkiksi kuume. Virus leviää eläimestä toiseen hyönteisten välityksellä.

Lähitulevaisuudessa on odotettavissa, että tartuntaimoitusten määrä nousee entisestään, kun karitsointikausi pääsee vauhtiin. Virukseen on kehitteillä rokote ja tavoitteena on saada se käyttöön ensi vuoden karitsointikaudelle.

Farmers Guardian 1/2017

EKSYNEET LAMPAAT OVAT PIAN HISTORIAA SKOTLANNISSA

Harhailevat, laumastaan erilleen joutuneet lampaat halutaan pois Skotlannin metsistä. Ongelmia on erityisesti maan eteläisillä metsäalueilla.

Metsäorganisaatio The Forest Enterprise Scotland (FES) suojelee ja hallinnoi sille osoitettuja metsäalueita. Tavoitteena on aloittaa tiivis yhteistyö lampureiden kanssa, jotta metsiin eksyneet lampaat saadaan jatkossa ripeästi hallintaan.

FES on työskennellyt yhdessä poliisin ja aluehallinnon kanssa, jotta lammasalalle on saatu tehtyä uusi ohjeistus. Lammalaa edustavat eri järjestöt, kuten NFU Scotland, National Sheep Association (NSA) ja Sheep Scab Industry Group. Ohjeisto sisältää muun muassa lainsäädännöllistä neuvontaa ja valottaa eri osapuolten rooleja ja vastuita.

Vapaasti metsissä liikkuvat lampaat voivat levittää tauteja ja huolenaiheena on laumastaan eroon joutuneiden eläinten hyvinvointi. Laidunnus voi myös vaurioittaa taimikoita aiheuttaen metsänomistajalle taloudellisia menetyksiä.

Farming UK 1/2017

UUSI-SEELANTI ALOITTAA LAMPAANMAITO-OHJELMAN

Uusi-Seelanti aloittaa uuden Primary Growth Partnership (PGP) -ohjelman vastaamaan kasvavaan lampaanmaitotuotteiden kysyntään. Tavoitteena on luoda uusi ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä teollisuuden ala. Ohjelman avulla kehitetään uusia lampaanmaitotuotteita ja rakennetaan yli 50 uutta lampaanmaidontuotantoon keskittyvää maatilaa. Lampaanmaitotuotteiden kysyntä on kasvussa kansainvälisesti ja suurinta kasvu on Aasiassa.

DairyReporter 1/2017

GEORGIA ALOITTAA VILLAN VIENNIN EU:HUN

Georgialainen lampaanvilla on ensimmäinen eläinperäinen tuote, joka menee maasta vientiin EU:n markkinoille. Ensimmäinen 22 tonnin erä kaukasuslaista raakavillaa vietiin Isoon-Britanniaan joulukuussa 2016 ja seuraava 45 tonnin erä lähtee tammi-helmikuun 2017 aikana.

Viennille oli saatu EU:n ja National Food Agency of Georgian lupa noin vuotta aiemmin. National Food Agency of Georgia on velvoitettu tekemään vientivillalle tarkistuksia kaksi kertaa vuodessa. Taustalla on EU-direktiivi, jonka tavoitteena on estää tarttuvien eläintautien leviäminen kolmansista maista EU:n alueelle.

Agenda 1/2017

Kuva: Silja Alamiikotervo

WALESISSA LAMPAITA KOLMINKERTAINEN MÄÄRÄ IHMISIIN VERRATTUNA

Walesin maine lammasmaana vahvistuu, sillä uusimpien tilastojen mukaan alueella on nyt kolminkertainen määrä lampaista ihmisiin verrattuna. Heinäkuun 2016 maataloustilastot osoittivat, että kyselyhetkellä Walesissa oli 9,81 miljoonaa lammasta ja ihmisiä vain hieman yli kolme miljoonaa. Syynä on lammastalouden kasvu: lampaista on nyt kaksi miljoonaa enemmän kuin vuonna 2010. Wales jää kuitenkin kauas Uudesta-Seelannista, jossa lampaista on kuusinkertainen määrä ihmisiin verrattuna.

Farming UK 12/2016

Lammaskaali maistui japanilaisvieraille

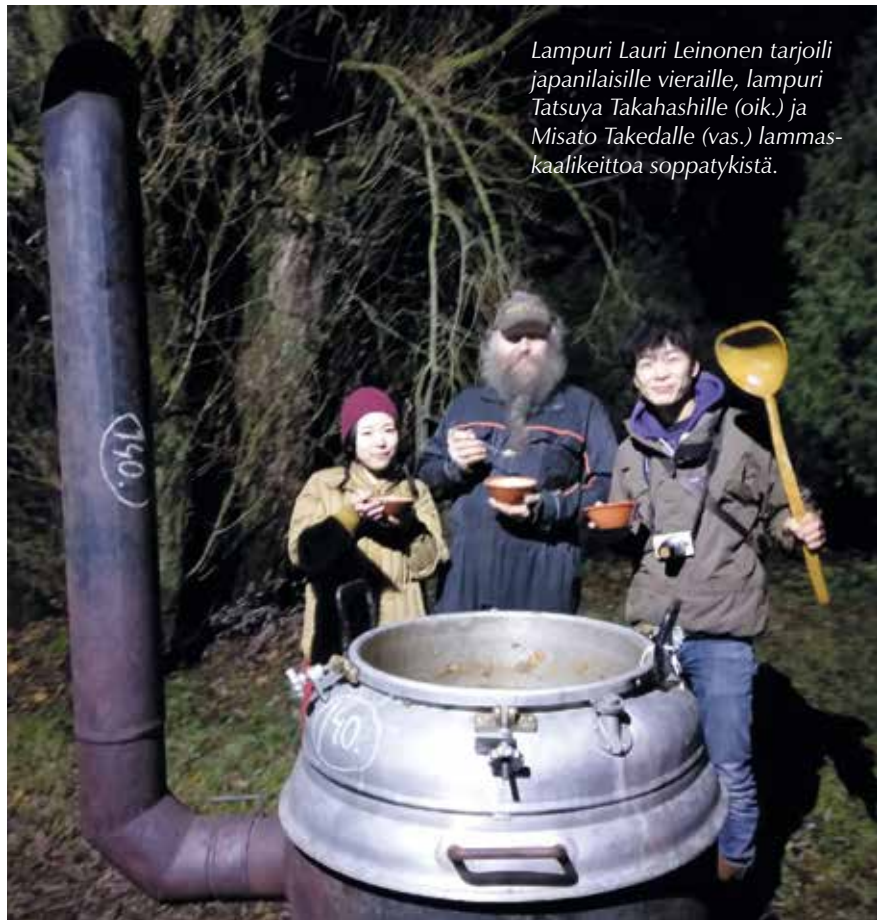
Lampuri Tatsuya Takahashia kiinnosti Suomessa niin lammastalous kuin villan jatkojalostuskin.

Lauri Leinonen

Lammasyhdistyksen puheenjohtaja otti marraskuussa yhteyttä, ja tiedusteli, voisinko mahdollisesti järjestää päiväksi ohjelmaa Lounais-Suomeen japanilaiselle lampurille ja hänen tulkilleen. Tokihan se sopi. Lampuri *Tatsuya Takahashi* saapui lentäen Japanista Helsinkiin ja hänen tulkkinsa *Misato Takeda* Englannista, jossa hän nykyään asuu. Molemmat ovat kotoisin pohjoiselta Hokkaidon saarelta, jossa olosuhteet ovat hyvin samantapaiset kuin Suomessa. Takahashilla on uuhia lähes 300, rotuina muun muassa itäfriisiläisiä maitolampaita joiden lypsäminen aloitettiin viime vuonna. Maidosta tehdään juustoa, jota myydään tilamyyvälässä. Lihaa myydään ravintoloille sekä tukkureille ja tilalla on myös oma ravintola sekä maatilamajoitusta.

Vieraat halusivat tutustua niin moiseen lammastilaan, ja ylipäänsä lammastalouteen liittyvään tuotantoon, kuin mahdollista kolmen täyden päivän aikana, jotka maassamme viettivät. Villan jatkojalostuksesta olivat myös kiinnostuneita, sillä Japanissa se on jäänyt vähemmälle huomiolle, ja jatkossa haluavat hyödyntää villan myös. Japanissa uuhimäärä on yllättävän vähäinen, vain noin 16 000. Lampaanlihaa sinne tuodaan Uudesta-Seelannista, Australiasta ja Islannista. Lammastaloutta ei tueta millään lailla, koska hallitus katsoo ettei lammastalous ole varsinaista maataloutta.

Lentoasemalta vuokraamallaan autolla vieraat lähtivät siis ensiksi Mikkeliin, Pirtin kehräämööseen tutustumaan, ja sitten Piiku Ky:n. Meille oli sovittu tulo lauantai-illaksi, mutta sitä ennen kävivät toisella loimaalaisella lammastilalla *Kiiskin Paulalla*. Tuolle lauantaille olin jo aiemmin sopinut tyttären kanssa perinteisen lammaskaalikeiton valmistuspäivän, eli teemme porukalla kerralla kunnon satsin: soppatykillisen! Kun Paulan ja meidän lampaat oli katsottu, olikin soppa jo valmis ja sitä ruvettiin porukalla maistelemaan (kuva). Ilmeisesti

Lampuri Lauri Leinonen tarjoili japanilaisille vieraille, lampuri Tatsuya Takahashille (oik.) ja Misato Takedalle (vas.) lammaskaalikeittoa soppatykillä.

oikeasti tykkäsivät, kun pieniin japanilaisiin upposi soppaa yllättävänkin paljon. Misato (tulkki) kutsui minut ja tyttärenti *Tainan* tuleviin häihinsä valmistamaan tätä herkullista eksootista soppaa!

Kylläisinä vieraat lähtivät hotelliin yöksi ja seuraavana aamuna aikaisiin lähdettiin Somerolle *Juha Nokan* lammastouhuihin tutustumaan. Sitten ajeltiin Pertteliin Herrakunnan Lampaseen, jossa *Sari Jaakola* esitteli tilan. Tästä vieraat sitten jatkoivat keskenään *Sebastian Nurmen* luo Tammissaareen. Seuraavana päivänä lensivät Shetlannin saarille, sitten Skotlantiin, Englantiin ja vielä lopuksi Ranskaan. Kaikkiaan olivat kuukauden reissussa.

Tatsuya teki joka tilalla ahkerasti muistiinpanoja ja kyseli paljon. Eniten heitä yllätti, ettei Suomessa kuohita pässejä ennen teurastusta, kuten heillä ja monissa muissa maissa. Lisäksi vaikutuksen teki se, että joillain

tiloilla uuhillakin oli nimet. Kiinnittivät myös huomiota siihen, että Suomessa lampailla oli lihantuotannon lisäksi myös merkittävä ympäristönhoidollinen rooli elävän maaseutumaiseman hoitajina ja ylläpitäjinä. Myös erilaisen lammastalouteen haettavien tukien kirjo yllätti.

Pirtin Kehrämön toiminta oli vieraiden mielestä vakuuttavaa, mutta näillä näkymin heillä Japanissa ei ole mahdollisuutta vastaavaan, vaikka tarvetta olisi. Takashi aikoo kuitenkin ryhtyä keritsemään lampaat tilalla kaksi kertaa vuodessa. Oli varmasti ikimuistoinen opintomatka, ja saivat uusia ideoita ja vinkkejä. Oli antoisaa myös saada kuulla vähän Japanin lammastaloudesta. Jos joku sattumalta on liikkeellä Hokkaidon suunnilla, varmaan herra Takahashi ottaa vieraat mielellään vastaan.

Vuohia laiduntamassa peltolaitumella.

Antalyassa hakemassa vuohioppeja

International Goat Assosiation (IGA) järjesti vuohikonferenssin 26.–29.9.2016 Turkin Antalyassa. Kolmipäiväisessä konferenssissa oli osallistujia reilu kolmesataa ja 37:stä eri maasta.

Milla Alanco-Ollqvist

Kuivissa ja karuissa oloissa vuohet ovat erittäin arvostettuja kotieläimiä ja 92 prosenttia maailman vuohista on Afrikassa ja Aasiassa. Monissa maissa vuohi on maidon ohella tärkeä lihantuottaja, joka pystyy hyödyntämään karuja laidunalueita. Vuohitaloutta harjoitetaan laajaperäisesti (extensiv), jolloin tuotanto perustuu lähinnä laidunnukseen tai tehokkaasti (intensiv), jolloin käytetään lisärehuja ruokintaa ja haetaan korkeita tuotoksia.

Konferenssin ohjelmassa luentoja ja tilavierailuja

Luentoja pidettiin 165 ja ne olivat pääosin lyhyitä puolen tunnin esityksiä, joissa kerrottiin tiivistetysti tutkimustuloksista muun muassa vuohien ravitsemuksesta, jalostuksesta, terve-

ydestä sekä maidon- ja lihantuotannosta. Neljäntenä päivänä vuorossa oli opintoretki kahdelle vuohitalalle. Luentoja ja tutkimustuloksia esiteltiin konferenssissa ilahduttavan runsaasti ja tilaisuudessa oli paljon osallistujia keskustelemassa ja jakamassa tietoa vuohista.

Luennoilta poimittua – ruokavalio ja maidontuotanto

Luennoilla kerrottiin tutkimuksista erilaisten kasvien käytöstä vuohen ruo-

kinnassa ja monipuolisen ruokavalion todettiin vaikuttavan positiivisesti vuohien terveyteen. Vuohet käyttävät ravinnokseen muun muassa pensaita ja oksia, jotka saattavat sisältää erilaisia myrkyllisiä aineita, jotka ovat vahingollisia muille eläimille, mutta ei vuohille. Pensaiden sisältämien kivennäis- ja hivenaineiden todettiin antavan suojaa loiseläimiltä.

Maidon koostumukseen ja tuotantoon vaikuttivat monet asiat, muun muassa tunnin lepotauko ennen lyp-

Saanan-rotuisia lypsykuttuja tilalla.

Vuohitilan lypsasema.

syä vaikutti positiivisesti. Myös kaktusten käyttö ruokinnassa vaikutti maidon koostumukseen. Kaktusruokinnassa vesipitoisuus on korkea, joten proteiiniruokinnan osuutta täytyi nostaa. Myös palmu- ja kalaöljyn käyttöä vuohen ruokinnassa oli tutkittu. Öljyt vaikuttivat maidon pitoisuuksiin, mutta eivät sen määrään. Lihan koostumukseen öljyillä ei todettu olevan vaikutusta.

Maidon tuotostasoissa ja tavoitteissa löytyy suuria eroja. Saanen ja alpine -rotujen pidennettyä tuotantokautta on tutkittu Ranskassa. Lypsykausina on ollut käytössä 250, 400 ja 485 päivää. Turkissa puolestaan lypsetään yleensä vain 45–50 päivää ja osalla tiloista lypsy tehdään vain kerran päivässä. Vuosittainen maitotuotos vaihtelee tällöin alle sadasta litrasta yli tuhanteen litraa vuodessa, rodusta riippuen.

Luennoilta poimittua – eri maiden näkökulmia

Espanjassa oli tutkittu luomutuotantoa alueella, jolla on huono maankunto. Luomutuotannolla on todettu olevan positiivista vaikutusta maaperän kuntoon. Tuotantomenetelmän tueksi oli kehitetty luomuindeksi, Organic Livestock Production Index (OLPI) mittaamaan luomutuotantoa. Indeksipisteitä muun muassa tautien ennaltaehkäisy, ruokinnan, terveyden ja markkinoinnin.

Kanadalainen *Carol Delaney* on kirjoittanut kirjan ”Comercial goat dairy” ja hän kertoi puheenvuorossaan tuotannon tehostamisesta. Vuohirotuvartailussa tuotostömmärien kärkeen nousivat alpine-, saanen- ja oberhaskirodot. Vuohilla maidontuotostömmärien vaihtelu on suurta ja vuosituotos voi vaihdella 500–1 300 kiloa. Tuotostavoitteita asettaessa on huomioitava, että tuotostason nosto yleensä lyhennää eläimen käyttöikää.

IGA:n tulevaisuuden strategia

Kansainvälinen vuohiyhdistys IGA järjesti paneelikeskustelun aiheena ”IGA:n tulevaisuuden strategia”. Keskustelussa nousi esiin monia yhteiskunnallisestikin tärkeitä aiheita.

Keskustelun yhteenvedossa todettiin, että eläinterveydestä tulisi huolehtia ja paikallisia rotuja tulisi säilyttää. Teknologia koettiin tärkeäksi ja työtä helpottavaksi, mutta sen ei yksin koettu ratkaisevan ongelmia. Haasteisiin laidunnusasioissa todettiin, että tärkeää on yhteistyö paikallisten ihmisen kanssa koulutusten ja neuvotteluiden avulla. Vuohituotteiden arvostusta tulisi lisätä: maidon terveysvaikutuksia ja lihan rasvattomuutta olisi tuotava esiin sekä korostettava faktaa, että vuohituotteet ovat erikoistuote.

IGA:n keinoja strategian toimeenpanossa on levittää tietoa, kokemuksia ja luoda positiivista mielikuvaa alalle.

KÄÄNNÄ

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu

23.04.1979

Postiosoite

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

www.suomenvuohiyhdistys.net

HALLITUS

Puheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila

040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Varapuheenjohtaja

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Sihteeri ja rahastonhoitaja

Susanna Kujala, Panielia

050 3391834

susanna.kujala1@gmail.com

Jäsensihiteeri, tuotteet ja netti

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, jani.sivunen@gmail.com

Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Miina Huittinen, Punkalaidun

050 554 1110, miina_huittinen.yahoo.co.uk

Jaakko Niemi, Kurikka

044 564 8522, jaska@vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, ervaisan@gmail.com

Varajäsenet

Nils Grotenfelt

Markus Koivisto

Mirva Seppä

Anna-Kaisa Niemi

Emma Tuominen

Jäsenmaksu vuodelle 2016: 20 €

FI77 5144 0820 0108 70

Laitakaa viestikenttään:

”jäsenmaksu 2016 ja omat tietosi”

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdistyksenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Samalla järjestö tukee alan tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Tutustumista tehostettuun ja laajaperäiseen tuotantoon

Opintoretkellä vierailtiin kahdella tilalla Antalyan alueella. Antalyassa tuotetaan vientiin hedelmiä ja kasvihuoneviljelyjä tuotteita. Seutu on kuivaa, joten viljely on kasteluveden varassa. Alueella on käynnissä projekti, jossa 78 tilaa hoitaa maisemaa ja tuottaa vuohenmaitoa. Projektin tavoitteena on lisätä vuohituotteiden kulutusta.

Ensimmäinen kohde keskittyi tehostettuun tuotantoon ja se oli erikoistunut pääasiassa maidontuotantoon sekä tuotteiden jatkojalostukseen (juustot, jogurtti ja jäätelö). Lisäksi oli myös lihantuotantoa. Tilalla oli 170 kuttua, jotka tuottivat maitoa 55 000 kiloa vuodessa ja tilalla oli 6 + 6 -paikkainen lypsyasema. Eläimille syötettiin väkirehuja ja paaliheinää ja ne laidunsivat peltolaitumella.

Juuston maku on vahva ja maidon voimakasta vuohenmakua pyrittiin vähentämään huolellisella lypsyhygienialla ja siirtämällä maito suoraan lypsyasemalta tuotantolaitokseen. Kiloon juustoa tarvitaan 5–6 kiloa vuohenmaitoa. Jäätelöä saadaan sama määrä kuin tuotteeseen on käytetty maitoa. Tilan jäätelön makuvaihtoehtoina olivat muun muassa seesam ja suklaa.

Toisessa kohteessa oli keskittyä laajaperäiseen tuotantoon ja päätuotantosuuntana oli lihantuotanto, mutta myös maitoa tuotettiin. Tilan 300 vuohetta laidunsivat läheisellä vuorella. Vuohet lypsettiin kerran päivässä käsin eläinsuojan karsinassa. Maitoa tuli noin 1,5 kiloa eläintä kohden ja lypsykausi oli vain kaksi kuukautta. Kilit olivat emojensa mukana laitumella.

Konferenssimatka oli todella mielenkiintoinen ja antoi lisää positiivista energiaa vuohiasioiden hoitoon. Lisäksi mukaan tarttui uusia kontakteja mahdollisia jatkokoulutuksia varten. Lisäksi mieleen jäi itämään ajatus, että tehokkaammasta tuotannosta pitäisi hankkia lisätietoa Keski-Euroopasta ja/tai Pohjois-Amerikasta.

YHDESSÄ OLEMME – Varsinais-Suomen Lammaskerho

Vireästi toimiva Suomen vanhin lammaskerho viettää juhlavuotetaan yhteen hiileen puhalttaen ja jäsentensä ääntä kuunnellen.

Eila Pennanen

Maamme vajaasta 20 alueellisesta lammaskerhosta pisimpään toiminut Varsinais-Suomen Lammaskerho perustettiin 1967. Vahvistusta jäsenpohjaan saatiin vuohituottajien liittyessä mukaan toimintaan 1981. Tällä hetkellä kerholla on 61 jäsentä ja viime vuosina määrä on ollut ilahduttavasti hienoisessa kasvussa, kertoo sihteeri *Terhi Oinonen*. Kerho on avoin ammattilampureiden lisäksi harrastajille sekä kaikille lampaista ja lammastaloudesta kiinnostuneille.

Ajan haasteet viitoittavat toimintaa

Varsinkin 1980-luvulla kerhon toimintaan kuulunut aktiivinen poliittinen vaikuttaminen on siirtynyt nykypäivänä kattojärjestö Suomen Lammasyhdistyksen tehtäväksi ja kerhon toiminta paikalliselle tasolle. Varsinais-Suomen Lammaskerhon tavoitteena on saada kaikki alueen lammaskerhojen ja vuohitilatojen mukaan toimintaansa.

Tämän hetkisen toiminnan painopisteiksi kerhon puheenjohtaja *Anni Jalonen* nostaa tuottajien yhteisöllisyyden lammaskerho- ja vuohituotteiden näkyvyydessä ja markkinoinnissa. Taloudellista hyötyä haetaan tuottajien ryhmittymisestä ja lampureiden jaksamista tuetaan vertaistuellä sekä työhyvinvointiin vaikuttavien asioiden esille tuomisella.

Juhlavuoteen panostetaan

Juhlavuoteen Varsinais-Suomen Lammaskerho valmistautui viime vuoden puolella painattamalla lammaskerhon seinäkalenterin. Jäsenten lähet-

tämistä kuvista saatiin kattava katsaus paikalliseen lammastalouteen ja upea kuvakertomus lammastilan vuodenkierrosta. Kalenteria voi tilata lammaskerhon kotisivujen kautta 15 euron kappalehintaan.

Vuosikokous vietetään tavallista juhlavuotteen merkeissä maaliskuun kolmantena iltajuhlan yhteydessä Hintsan Vintillä Raisiossa. Juhlamenun lisäksi ohjelmassa on muun muassa MTK:n tervehdys ja puheenvuoroja yhdistyksen historiasta ja tulevaisuudesta. Kaikki nykyiset ja entiset jäsenet ovat tervetulleita.

Helatorstaina järjestetään piknikpäiväristeily Ahvenanmaalle. Jäsenhinta- ja risteilyllä on luvassa mukavan yhdessäolon, arjesta irtautumisen ja rentoutumisen lisäksi lammastaloustaloustuntija *Kaie Ahlskogin* luento ajankohtaisesta lammaskerhoaiheesta.

Myös taloudellista yhteistoimintaa

Kerhon perinteikkäät Lammaskerho- ja vuohituotteiden markkinat järjeste-

ME ENEMMÄN

kerho 50 vuotta

Perinteikkäät Lammas- ja vuohituotteiden markkinat on järjestetty jo yli 30 kertaa.

Kuvat: Varsinais-Suomen Lammaskerho

nistuneesti Turun Joulumarkkinoiden yhteydessä.

Vuosittain Varsinais-Suomen lammaskerholaiset pyrkivät kokoontumaan vapaamuotoiseen illanviettoon kuulumisten vaihtamisen ja vertaistuen merkeissä. Perinteisen ja odotetun kerhon järjestämän kesäretken vierailukohteina ovat lähialueen lammastilat ja lammastalouteen liittyvä yritystoiminta. Kerhon kokoontumisiin ja retkiin liitetään mahdollisuuksien mukaan myös lammasaiheista koulutusta.

Uusimpana yhteistoiminnan muotona kerho on hankkinut nimiinsä eläinkuljetuksen ajoneuvoluvan. Lupa sisältää tällä hetkellä 10 tilan ajoneuvot, jolloin 600 euron hintaisen ajoneuvoluvan kustannukset jaettiin osallisten kesken ja saatiin tuntuvaa säästöä hinnan jäädessä tilakohtaisesti 60 euroon. ”Yhteisluvan hankintaan saimme hyvää neuvontaa AVI:sta kustannussäästöjen lisäksi yksittäinen tila selvisi pinemmillä byrokratian kanssa painimisella kerhon tehtyä selvitystyön tilojen puolesta”, kertoo puheenjohtaja Jalonen tyytyväisenä

Edustava lammaskalenteri on mieluinen niin lampurin kuin kuluttajankin seinällä.

Jokaista tarvitaan

Kerhon kunniapuheenjohtaja *Greta Stenbergin*, pitkäaikaisen puheenjohtaja *Timo Sipilän* ja vuohituottajia edustavan *Marja Hyytiän* lisäksi kerholla on ollut toimintansa aikana monia aktiivisia jäseniä, joiden panosta ja toiminnan mahdollistavaa tukirakaa muistetaan kiitollisuudella. Yhteistoimintaa ja yhdessä tekemiseen tärkeyttä korostava lammaskerho arvostaa ja painottaa kerhoaktiivien lisäksi jokaisen rivijäsenensä merkitystä toiminnalleen – yhdistys on jäsentensä summa.

Suomen Lammasyhdistys onnittelee 50-vuotiaasta Varsinais-Suomen Lammaskerhoa ja toivottaa menestystä myös tulevaan!
www.vslammaskerho.com

LAMMAS- JA VUOHIKERHOT

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y., pj. Heli Kärnä, puh. 045 349 9399, heli.karna@gmail.com, ekarjalanlammaskerho@gmail.com, www.facebook.com/ekarjalanlammaskerho www.lammaskerho.yhdistysavain.fi
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y., siht. ja rahastonhoit. Suvi Viander, puh. 045 808 2600, suviande@gmail.com
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit, siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit, pj. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y., siht. Petri Leinonen, Mälikierentie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi
8. Pirkanmaan Lammaskerho, pj. Ira Hellsten, ira.hellsten@kurjentila.fi, puh. 041 528 9672
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit, siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144 pk.lampurit@gmail.com, www.pohjoiskarjalanlampurit.blogspot.fi, www.facebook.com/PohjoisKarjalanLampurit
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team, siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä, puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
12. Satakunnan Lammaskerho, siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skårgårdens Fårklubb, siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y., pj. Kirsi Vertainen, Levänomaisentie 648, 51820 Hatsola, puh. 040-590 6959
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f., siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho, siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721, katri.maki@pp1.inet.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f., siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska fårörening r.f., siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y., siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huusi puh. 050 339 040, marita.ollila@netikka.fi

Lampaasta tuotteeksi

Yhdestä annoksesta tulee muottien koosta riippuen kolmesta viiteen palaa.

LAMPAANMAITOSAIPPUAA itse tehden

Teksti ja kuvat
Päivi Lievonen

Maitosaippuan teko vaatii tarkkuutta, mutta palkitsee ihoa hellivällä lopputuloksella. Oman lampaan maidosta tehty saippua on arjen ylellinen käyttötavara, joka pitää lampurin kädet pehmeinä talvipakasilakin. Maidon korkea rasvaprosentti hoitaa ja kosteuttaa ihoa jokaisella käyttökerralla.

Talvi on tähän askarteluun mitä sopivinta aikaa; ensimmäisten karitsoimisten jälkeen maitoa on kätevästi saatavilla, ja saippuan valmistuksessa tarvittavaa lunta on tarjolla luonnostaan.

Muut raaka-aineet löytyvät lähikaupasta; kookosrasva ja oliiviöljy ruokaosastolta, lipeää on saatavilla pulloissa pikku kokkareina viemärinavausrakeiden nimellä. Lipeää ostettaessa on katsottava tarkkaan, että rakeiden ainesosana on käytetty ainoastaan natriumhydroksidia eikä mitään muuta ole lisätty.

Valmistusastioiksi on syytä varata elintarvikekäytöstä poistetut kattila ja kulhoja. Muoteiksi sopivat maitotölkkit, kermapurkit tai perunalastuputkilot. Muotin on hyvä olla sellainen, jonka saa revittyä saippuan ympäriltä.

Lampaanmaitoa tarvitaan yhteen annokseen vajaan desin verran, joten saippuanvalmistusta kokeillakseen ei suurta lypsytystä vaadita. Ohjeen annoksesta saa muotin koosta riippuen kahdesta viiteen palaa. Palasaippua on hyvin riittoisa käytössä.

Raaka-aineet:

76g maitoa
26g lipeää
150g oliiviöljyä
50g kookosrasvaa

Tarvikkeet:

Digitaalivaaka, digilämpömittari, muovilusikoita, kattila, kulho, sauvasekoitin, muovipurkkeja, valumuotteja, veitsi, lunta

Ensimmäiseksi mitataan tarkasti digitaalivaa'alla maidon määrä. Mittojen kanssa tulee olla koko ajan hyvin tarkkana, grammankaan heittoa ei saa olla.

Mittattu maito laitetaan muoviasiastiaan (esimerkiksi pakasterasia on kätevä), ja pakastetaan hileiseksi. Tämä vaihe on tärkeä, sillä lipeä reagoi maitoon sekoitettaessa kuumenemalla, joten maidon on oltava ehdottomasti jäistä!

Seuraavaksi mitataan muut raaka-aineet eri astioihin. Lipeää käsitellessä on muistettava käyttää aina suojalaseja, muovihansikkaita, hengityssuojainta, pitkähihaista vaatetusta sekä muovilusikkaa ja -astiaa. Pidä kerta-

käyttökäsineitä ja suojalaseja koko ajan saippuaa tehdessäsi! On hyvä työskennellä liesituulettimen läheisyydessä, että ilmanvaihto on riittävä. Lipeä on syövyttävää, joten koko saippuan teon ajan on varottava roiskeita. Jos lipeää pääsee iholle, tulee roiskeita pyyhkiä vedellä laimennetulla etikalla.

Kookosrasva ja oliiviöljy sulatetaan kattilassa miedolla lämmöllä 52–54-asteiseksi, lämpötilaa tulee seurata digilämpömittarilla koko ajan. Muista pyyhkiä mittarin kärki aina talouspaperilla, kun mittaat eri aineiden lämpötiloja.

Seuraava vaihe on haastavin; hileiseen maitoon sekoitetaan lipeäraakeet muovilusikalla pienissä erissä, koko ajan sekoittaen ja lämpötilaa tarkkaillen.

Maitosaippuan haasteena on maitosokerin kuumeneminen kun se reagoi lipeään. Maltillisesti lipeää ripotteleamalla, ja astiaa jäähdytellen lunta avuksi käyttäen vaihe onnistuu ensikertalaiseltakin.

Maidon lämpötilaa on seurattava

tarkkaan; jos seos tuntuu kuumuvan, laitetaan astia heti lumeen ja pidetään tauko lipeän lisäämisessä. Seos reagoi nopeasti ulkoisen lämpötilan muutokseen, jopa sekunneissa.

Jos seos muuttuu oranssiksi, voi kuumenemisen pysäyttää pakastamalla. Noin vartti jäähdytystä, ja sitten voi jatkaa lipeän lisäämistä varoen.

Maito kokkaroituu ja kellertyy prosessissa aina hieman, joten sitä ei pidä säikähtää. Oranssiin vivahtava väri ja sormiin tuntuva kuumuus astian läpi ovat vaaranpaikkoja, jolloin pakastinta tarvitaan.

Toisaalta liian kylmäksikään seosta ei sovi päästää, sillä lipeäseoksen ja rasvaseoksen tulee yhdistettäessä olla samanlämpöisiä eli noin 52–54-asteisia.

Kun lipeä on saatu onnistuneesti sekoitettua maitoon, kaadetaan seosta pienissä erissä, pari teelusikallista kerrallaan, sulatetun kookosrasvan ja oliiviöljyn joukkoon. Lisäyksen ai-

kana massaa sekoitetaan koko ajan sauvasekoittimella. Roiskeiden estämiseksi on syytä laittaa leivinpaperia kattilan päälle.

Massaa sekoitetaan ahkerasti väriä seuraten reilun vartin verran, kunnes seos kiisselöityy sakeaksi, vaniljakastikkeen väriseksi ja näköiseksi kiisseliksi. Jos massa alkaa muuttua oranssiksi, laitetaan se hetkeksi jäähtymään pakastimeen.

Kun seos on kiisselöitynyt, siihen voi halutessaan laittaa muutaman tippa eteeristä öljyä tuoksuksi tai kaudista väriä saa myös kuivatuista kehäkukan terälehdistä.

Kiisselöitynyt massa laitetaan muotteihin, esimerkiksi pituussuunnassa halkaistuun maitotölkkiin. Astiaa kannattaa koputella hieman pöytää vasten, ettei massaan jää ilmakuplia. Massa geeliiytyy noin tunnissa kiinteäksi pinnaltaan, mutta sen tulee tekeytyä vuorokauden verran.

Kuumumista voi tapahtua vielä

tässäkin vaiheessa, joten varmintä on laittaa saippuamassa astiassaan hetkeksi pakastimeen tai viedä talvella ulos. Nollakelissä saippua voi olla parikin tuntia ulkona jäähyllä. Seuraa muottien mahdollista kuumumista muutama tunti, ja jos lämpö nousee, heti pakastimeen.

Puhdista käytetyt astiat talouspaperilla pyyhkimällä. Ne voi pestä seuraavana päivänä normaalisti.

Saippuamassa saa olla muotissaan vuorokauden, jonka jälkeen sen voi leikata paloiksi. Jos saippua ei irtoa muotistaan, laita se pari tunniksi pakastimeen ja yritä uudelleen. Terävällä veitsellä saippuasta saa käteen sopivia paloja.

Saippuan tulee kypsyä ennen käyttöönottoa kuusi viikkoa, että lipeä haihtuu. Tekeytyviä saippuaita säilytetään hämärässä, lämpimässä, kuivassa ja ilmastossa paikassa kuusi viikkoa ennen käyttöönottoa.

1. Maidon tulee olla hileisen jäistä ennen lipeän lisäämistä.

2. Lipeää tulee aina käsitellä varovasti, ja muistaa käyttää muovilusikkaa.

3. Lipeää maitoon sekoittaessa on lumesta apua massan jäähdyttämiseen. Maito saa kellertää, muttei muuttua oranssiksi.

4. Kiisselöitynyt massa muistuttaa väriltään ja rakenteeltaan sakeaa vaniljakastiketta.

5. Elintarvikekäytöstä poistettujen pehmeiden silikonivuoat ovat erinomaisia saippuamuotteja.

6. Saippua leikataan paloiksi vuorokauden kuluttua tekeytymisen jälkeen mahdollisimman terävällä veitsellä.

17.–18.3.2017
Lappeenrannassa

Särän aineksina on lampaanliha ja perunat. Ainoana mausteena käytetään suolaa. Särä paistetaan koivukaukalossa eli särässä puulämmitteisessä leivinuunissa tuntikausia, jopa 8 tuntia. Hitaasti hautumalla särä saa ainutlaatuisen herkullisen makunsa.

Lemille tulee vuosittain kymmeniä tuhansia matkailijoita herkuttelemaan särä-aterialla. Paikkakunnalle särä on keskeinen matkailuvaltti, jota vaalitaan rakkaudella ja perinteitä kunnioittaen.

VALTAKUNNALLISET LAMMASPÄIVÄT

PAIKKA: Original Sokos Hotel Lappee, Brahenkatu 1, Lappeenranta, www.sokoshotels.fi, p. 010 762 1000

PE 17.3. OPINTORETKI

- 12.15 Lähtö hotellilta
- 12.30 Lappeenrannan rautatieasema
- 12.55 Ruunharjun lammastila, *Jani Ruokonen*, Nuijamaa
Tilalla uusi 140 uuhien lampola, joka on suunniteltu ja rakennettu omaa työtä hyödyntäen. Tilamyymälä ja kaksi laumanvartijakoira.
- Bussialustus: Lihaa luiden ympärille – laadun vaikutus lihan myyntiin, teurastamoyrittäjä *Kaarin Knuuttila*
- 15.10 Reiposen tilateurastamo, *Anne Niinimäki*, Heitunlahti, www.reiposentila.fi
Tutustuminen vuonna 1997 rakennettuun lampaiden tilateurastamoon sekä tilamyymälään.
Kahvit ja perunaleposkaa Reiposen tilan tunnelmallisessa kesäkahvilassa, Torpparin tuvassa.
- Tietoisku lihanleikkauksesta, teurastamoyrittäjä *Kaarin Knuuttila*
- 17.10 Karjalan sarka, *Inkeri Tyrväinen* ja *Jussi Nurkka*, Uro
Lampola 50 uuhelle on remontoitu vanhasta sikalasta. Suomenlampaista ja ylämaankarjaa. Tilalla suoramyymintä.
- 18.40 Lampuri-illallinen
Särätupa, Lemin kotiseutuyhdistys, Lemi
Runsas SÄRÄ-illallinen kotimaisesta lampaanlihasta
- 21.30 Paluu hotellille

Osallistumismaksu 98 € (+ alv 24 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnit, päiväkahvit, suojavarusteet ja runsaan SÄRÄ-ILLALLISEN

LEMIN SÄRÄ ON YKSI SUOMEN SEITSEMÄSTÄ IHMEESTÄ

Särä on aitoa eteläkarjalaista ruokaperinnettä tuhannen vuoden takaa. Särää on valmistettu Etelä-Karjalan alueella laajemminkin. Vain Lemillä perinne on säilynyt elinvoimaisena 2000-luvulle saakka.

LA 18.3. KIVENNÄISET JA VITAMIINIT -lammasseminaari

- 8.30 Seminaarin avaus
Lammassasiantuntija *Milla Alanco*, ProAgria Keskusten Liitto
- 9.00 Kivennäisten ja vitamiinien tarpeet lampailla
Lammassasiantuntija *Kaie Ahlskog*, ProAgria Etelä-Suomi
- 9.45 Kivennäis- ja vitamiiniruokinnan haasteet luomutilalla -case
Lukumiehen lampola, lampuri *Tarja Krannila*, Pornainen
- 10.05 Kivennäis- ja vitamiinipuutoksista aiheutuvat ongelmat lampailla
Tuotantoeläinsairauksien erikoiseläinlääkäri *Eeva Mustonen*, Helsingin yliopisto
- 11.40 Lounas ja tutustumista yrityksiin
- 12.30 Markkinoilla olevat kivennäiset ja vitamiinit lampaalle ja niiden käyttö
Vilomix, Feedex, Rehuässä, Hankkija
- 14.00 Kohti kuluttajalähtöistä tuotantoa, Tosilampurin tietolaari -hanke
Miten lammastilat voivat parantaa ketjun toimintaa – Katras-hanke
Lammassasiantuntija *Sari Heltelä*, Katras-hanke, ProAgria Etelä-Savo
- 15.00 Seminaarin päätöskahvit
- Seminaarin hinta 97 € (+ alv 24 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut.
- 15.30 Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous
Kokouksen avaus, puheenjohtaja *Petri Leinonen*
Vuoden Lammastilan palkitseminen
Ajankohtaiskatsaus lammasteurastukseen, *Anniina Holopainen*, Jyväskylän AMK
Sääntömääräiset asiat, § 4
- 17.00 Kokouksen päätös

TERVETULO!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

VIIMEISIN OHJELMAVERSIO on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen www.lammasyhdistys.fi ja ProAgrian verkkosivuilla www.proagria.fi. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

SITOVAT ILMOITTAUTUMISET 1.3. mennessä www.proagria.fi/lammaspaiivat tai ProAgria Keskusten Liittoon

eila.peitsi@proagria.fi, p. 020 747 2404. Tämän jälkeen osallistumismaksut + 15 %

MAJOITUS KAHDEN HENGEN HUONEESSA: 55 €/hlö/vrk. Yhden hengen huone 96 €/vrk.

Hinta sisältää aamiaisen ja asiakassaunan. Majointu maksetaan suoraan hotelliin.

LISÄTIETOJA: Retki ja seminaari Eila Peitsi ja Milla Alanco, milla.alanco@proagria.fi, p. 040 706 0558

KOKOUS: Marjo Simpanen p. 044 973 7000

PRO
Agria